

Præsterne i Øster og Vester Vandet

I artiklen kan man stifte bekendtskab med de 30 sognepræster, der siden reformationen har haft deres virke i Øster og Vester Vandet. Artiklens forfatter har indtil 1994 virket som kirkesanger og graver ved Vester Vandet kirke.

Betragter man præstetavlen, der i V. Vandet kirke er anbragt på nordvæggen, der hvor kvindedøren tidligere havde sin plads, ser man i fantasien en lang række af præster, der siden reformationen har gjort tjeneste i pastoratet, som indtil omkring 1980 bestod af Øster og Vester Vandet sogne. Klitmøller hørte til Vester Vandet sogn, også efter at de i 1872 fik deres egen kirke. Denne lange række af præster udgør her ved årtusindskiftet ikke mindre end 30 forskellige.

Vi behøver dog ikke kun at støtte os til fantasien for at danne os et billede af alle disse præster, der i kortere eller længere tid har betjent menighederne i sognene her ved Vandet Sø gennem mere end 450 år, idet der findes forskellige skriftlige kilder, der fortæller om præsternes liv og levned.

Blandt disse kilder kan nævnes S. V. Wibergs præstehistorie, der er afsluttet 1868 og udgivet 1870. Wiberg var sognepræst for Jordløse og Haastrup menigheder på Fyn, som det fremgår af titelbladet. Hans oplysninger er ret kortfattede, men det har jo også været et kæmpearbejde at skaffe oplysninger om alle præster og præsteembeder i Danmark efter reformationen, der som bekendt indførtes 1536.

Mere udførlig er Paul Nedergaards præstehistorie, der for Ø. og V. Vandets vedkommende omtaler præsterne fra 1839 til

o. 1960 og også har oplysninger om de kirkelige forhold i sognene.

Den lokale embedsbog, den såkaldte Liber Daticus, der nu opbevares på landsarkivet i Viborg, giver i mange tilfælde gode oplysninger om præsterne. Især har præsten og provsten Niels Vrigsted Hunderup, der var sognets præst 1852-1872, givet udførlige skildringer om sig selv og sine forgængere. Ligesom de efterfølgende præster i nogen måde har fulgt dette op.

Kirkebøgerne, der i disse sogne er ført fra 1691, giver oplysninger om fødsler, konfirmationer, vielser og dødsfald i præstefamilierne. Nævnes må også Krogh-Jensens optegnelser, der findes på lokalhistorisk arkiv i Thisted.

Da oplysningerne om præsterne som ovenfor nævnt skal søges mange steder, vil jeg her prøve at lave en samlet beretning fortrinsvis ud fra de forannævnte kilder. Der er imidlertid stor forskel i mængden af det stof, der er til rådighed omkring de enkelte personer. De første i præsterækken findes der ikke meget om, mens det længere fremme i rækken nok vil blive nødvendigt med en vis begrænsning, om det ikke skal blive for uoverskueligt.

Præstegården lå indtil o. 1920 i Agerholm, ca. 1 km fra V. Vandet kirke. Gården lå ved den gamle vej, der fra herredsbyen Hillerslev gik gennem Nors til Klitmøller,

ja, vejen gik faktisk lige gennem præstegården, viser de gamle kort.

Præsternes navne er bevaret tilbage til reformationen. Det kunne i den forbindelse være på sin plads at se lidt på reformationens indførelse i vort land som helhed. Vi vil i det følgende støtte os til en bog med titlen »Kirkens historie i Danmark«, udgivet i 1999 af Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer. Bogen, der er skrevet af dr. theol. og professor ved Københavns Universitet Martin Schwarz Lausten, har som undertitel »Pavekirke-Kongekirke-Folkekirke«.

Reformationen indførtes under og af Christian den 3. og blev godkendt på et stort rigsmøde, der afholdtes på Gammel-torv i København 30. oktober 1536. Reformationens gennemførelse betød også en ændring i Danmarks politiske system, idet kirken mistede den direkte politiske indfly-

delse, som den gennem bisperne havde haft i den katolske tid. Ved indførelsen af den evangelisk-lutherske tro blev det afgørende, at kongen og hans rådgivere fik mere magt og skulle styre kirken, selv om det ikke helt stemte overens med Luthers tanker.

Under det kirkelige genopbygningsarbejde gik kongen grundigt til værks. På moderne vis lod han en kommission, bestående af de kendte prædikanter fra reformationstidens tid, udarbejde et lovudkast til en slags kirkelig grundlov for den nye evangeliske kirke, en såkaldt kirkeordinans.

Kirkeordinansen blev sendt til godkendelse hos Luther i Wittenberg og fik kongens underskrift den 2. september 1537, samme dag indviedes de første syv lutherske biskopper. I kirkeordinansen træffes bestemmelser om, hvordan den nye lutherske gudstjeneste skal holdes, hvordan dåb,

Vester Vandet kirke.

nadver og andre kirkelige handlinger skal forrettes. Også undervisningsvæsenet og fattigforsorgen beskæftiger loven sig indgående med.

Kongen og de kirkelige ledere havde tilsyneladende det overordnede princip, at man ikke ville gennemtvinge den nye kristendomsforståelse. Den skulle forkyndes og efterhånden trænge igennem. Det hang også sammen med, at samtlige katolske præster blev siddende i deres embeder, men fra den 30. oktober 1536 skulle de være lutherske. Dette var hensigtsmæssigt og nødvendigt, for der var simpelthen ikke andre til at overtage embederne. Hen ad vejen skulle man så lære præsterne lutherdom.

Meget har forandret sig i tidens løb, men Gud og hans evangelium er uændret, forkyndelsen lyder stadig fra vore kirker søndag efter søndag, ligesom forskellige tiltag i kirkelige sammenhænge foregår til glæde for unge og ældre. Lad os håbe og bede om, at kirken med dens gamle og evigt unge budskab må være den grundvold, hvorpå der bygges også i de kommende slægter, og når kommende præster skal gøre tjeneste her.

I den følgende præsterække benyttes den nummerering, som Wiberg startede med.

1. Peder Jensen Klitmøller

Det er ikke meget, vi ved om denne Peder Jensen, med tilnavnet Klitmøller. Han nævnes i nogle dokumenter i Ålborg Stiftsarkiv, dateret »Palme Mandag 1542«, vedrørende en strid om retten til en gård i Øster Vandet. Da året 1542 er kort efter reformationens indførelse, er han sikkert den

første lutherske præst i Øster og Vester Vandet sogne. Meget sandsynlig har han også været den sidste katolske præst.

2. Peder Qvie

I Wibergs præstehistorie nævnes Peder Qvie som værende i embedet 1555. Der findes en præsteindberetning fra det år, hvor præsterne i de enkelte sogne af kongen, d.v.s. Christian den 3., pålægges at give indberetning om deres præstekalds beskaffenhed. For Aalborg Stift, som dengang kaldtes Vendelbo Stift, er disse indberetninger bevarede i bispearkivet. For Øster og Vester Vandet sognes vedkommende starter indberetningen således (ifølge D.H. Wulff. Statistiske Bidrag til Vendelbo Stifts Historie i det 16. og 17. Aarhundrede). Her oversat til nudansk:

Hr. Peder i Aggerholm har 2 sogne Øster og Vester Vandet. Efter forskellige oplysninger om gårde og tiende sluttet med denne anmodning: At kongelige majestæt vil unde denne præst noget af sin nådes tiende, til sin cappelans underholdning, thi han er en gammel mand, og at samme måtte ham i sin tid forlenes.

Denne hr. Peder må være Peder Qvie, som altså efter eget udsagn var en gammel mand i 1555. Men det kunne jo dengang som nu måske hjælpe at klage sig over forholdene i håb om, at klagen ville vinde gehør på rette sted.

Da provst N. V. Hunderup i 1854 skriver i embedsbogen, den såkaldte Liber Daticus, starter han i første omgang præsterækken med Christen Mouritsen Agerholm (Wibergs nr. 4), men tilføjer senere Peder Jensen og derefter Wibergs nr. 3 Mourits Christensen Møborg. Det ser således ikke ud til, at Hunderup har haft kendskab til

denne Peder Qvie. Han kan dog heller ikke have været i embedet ret længe, idet hans efterfølger Mourits Christensen Møborg nævnes som værende i embedet allerede 1561.

Den tanke kunne melde sig, om Peder Qvie kan være den samme som Peder Jensen Klitmøller, men det må vi overlade til klogere folk at granske i.

3. *Mourits Christensen Møborg*

I Wibergs præstehistorie nævnes han som værende i embedet 1561, 1571 og 1581, så han har været her i mindst 20 år og sikkert en del længere, idet hans efterfølger, der for øvrigt var hans søn Christen Mouritsen Agerholm, først nævnes 1599.

Mourits Christensen Møborg stammer antagelig fra Møborg, et sogn vest for Holstebro, men ellers ved vi ikke så meget om ham. Blandt de førømtalte dokumenter i bisparkivet findes også en præsteindberetning fra 1571. Her omtaler Christen Mouritsen sine indtægter og »*Beklager at hans gård og gods' avl så godt som alt sammen er fordærvet af sand.*« Det er jo en kendsgerning, at sandflugten på den tid og mange år senere var en svøbe for bøndernes og dermed også for præsternes avl og udkomme på disse egne.

4. *Christen Mouritsen Agerholm*

Han nævnes af Wiberg som værende i embedet 1599 og 1625. Hans fader var nr. 3 i præsterækken Mourits Christensen Møborg. Han tog eller fik selv navnet Agerholm efter sit fødested. Fra Christen Mou-

ritsen Agerholm stammer en udbredt Agerholm slægt, hvis historie er samlet af Peter Agerholm Legind i Fjerritslev, født i Årup, Snedsted sogn 9. februar 1847. Slægtsbogen, der udkom 1918, giver mange og gode oplysninger om denne vidtfgrenede slægt. Det var almindeligt, at man i gamle dage tog eller fik navn efter sit fødested, og således opstod mange slægtsnavne.

Årstallene 1599 og 1625 dækker også over præsteindberetninger. 1625 beklager Christen Mouritsen sig sådan »*Både præstegården og sognet er ganske ringe og der ligger en alfarvej igennem min gård, fra havet og vesterstrand og tilbage igen. Jeg sidder med stor gæld og 8 børn, har ingen ildebrændsel uden nogle onde (d.v.s. dårlige) tørv, hvad andet behøves er på pun-gen (d.v.s. må betales).*«

Ja, kårene var ikke blide, men som tidligere omtalt, så man nok også sin fordel ved at fremstille det så ringe som muligt, i håb om lempelser på forskellig vis. For os kan det synes mærkeligt at klage over, at der går en offentlig vej gennem præstegården; men det hænger sammen med en gammel bestemmelse om, at man så var forpligtet til at tage sig af de vejfarende og deres forplejning. Det gjaldt vist især dem, der var udsendt af myndighederne. En sådan forpligtelse betød jo ekstra udgifter, og det kunne være en byrde for en fattig præst.

5. *Peder Christensen Øland*

Han nævnes af Wiberg som værende i embedet 1637 og 1664. Han var gift med Cecilie Christensdatter, der var datter af for-gængerens i embedet, Christen Mouritsen Agerholm. Krogh-Jensen, hvis optegnelser

findes på lokalhistorisk arkiv i Thisted, oplyser i et notat fra Ørum lens regnskaber: 7 marts 1636 fæster Hr. Peder i Agerholm den øde degnebol.

Der kendes 3 børn af Cecilie og Peder Christensen Øland, nemlig Christen Pedersen den ældre, der senere blev præst og provst i Hundstrup, hvor han er malet på altertavlen. Han tog navnet Agerholm, der også undertiden staves Aggerholm. Han er født den 3. december 1637 og er tvilling til Christen Pedersen den yngre, der efterfulgte faderen som præst i Øster og Vester Vandet (se nr. 6). Desuden kendes der en datter af Peder Christensen Øland med navnet Johanne Pedersdatter, hun blev gift med Laurits Morsing, der boede i Thisted.

6. Christen Pedersen Agerholm

Han er født i Agerholm præstegård den 3. december 1637 og er søn af præsten Peder Christensen Øland og Cecilie Christensdat-

ter. Christen Pedersen benævnes undertiden som den yngre for at skelne ham fra tvillingebroderen af samme navn, der åbenbart var den førstefødte og derfor kaldtes den ældre. Det kunne synes upraktisk at give to brødre, der oven i købet var tvillinger, det samme navn, men det hænger nok sammen med, at de skulle opkaldes efter begge bedstefædrene, der hed Christen.

Vores Christen Pedersen Agerholm blev student i Viborg 1660 og teologisk kandidat 1662. Han blev dog først ordineret 15. januar 1673, hvorefter han overtog embedet efter sin fader. Christen Pedersen Agerholm var gift to gange. 1. gang med Anna Melchiorsdatter, i dette ægteskab var der ifølge Wiberg 1 søn og 6 døtre. Hans 2. ægteskab var med Anna Nielsdatter Schytte, en præstedatter fra Vestervig. I dette ægteskab var der 2 sønner plus en datter, der ifølge kirkebogen blev gift 1694 med faderens efterfølger Peder Roalsen.

Agerholm havde en søn, Peder, der omkom ved en tragisk ulykke søndag d. 19.

Øster Vandet kirke.

oktober 1684. Han gik på latinskolen i Thisted, hvor han boede hos sin faster. På grund af en defekt ved den jernstang, som klokkerebet var fastgjort i, havde bytjenerne nægtet at ringe med kirkeklokken. To latinskoledrenge var derefter blevet bedt om at foretage ringningen med det resultat, at jernstangen faldt ned i hovedet på drenge. Peder var død på stedet, mens hans skolekammerat blev krøbling.

I en skattemåliste fra 1672 nævnes i Agerholm præstegård Hr. Christen Pedersen og hustru, hans moder og en søster. I en senere liste nævnes præsten med hustru og 6 børn. 1690 ser det ikke så godt ud i præstegården, idet en Kop- og Ildstedsskattefortegnelse ifølge Krogh-Jensens notater har følgende ordlyd: »Agerholm Præstegaard: Sognepræsten nyelig død, en Dreng senge-liggende, en Datter død straks efter, en anden dødelig siug og tilstanden jammerlig og sørgelig.«

Christen Pedersen døde i Agerholm præstegård den 1. februar 1690. Hans 2. kone Anna Nielsdatter døde samme år nogle måneder senere.

7. Peder Roalsen

Født den 28. juli 1655 i Bynæsset i Tronhjems stift. Han er således født i Norge, der på dette tidspunkt hørte til Danmark. Hans fader var Roal Larsen, moderen var Randi Jonædatter. Navnet staves også undertiden Roelsen. Peder Roalsen blev ifølge Wiberg student fra Tronhjem 1676 og cand. teol. 1680. Samme år fik han en stilling som hører, hvilket vil sige lærer i en latinskole.

Embedet som præst i Øster og Vester Vandet overtog han den 4. marts 1690 efter Christen Pedersen Agerholms død måneden

før. 25. oktober 1694 blev Peder Roalsen gift med forgængerens datter Maren Christensdatter. Efter hendes død 1704 blev han gift igen 1706 med Gedske Michelsdatter Langballe, født 1682 som datter af Michel Michelsen Langballe til hovedgården Nebel, der lå ved Nors Sø omkring 1 km fra præstegården.

Det blev Peder Roalsen, der 1691 startede den første kirkebog i Øster og Vester Vandet sogne, men desværre mangler der nogle sider med fødsler omkring 1704 og senere. Begge Peder Roalsens vielser kan vi finde i kirkebogen for V. Vandet, ligesom hans børn af 1. ægteskab er registreret, nemlig: *Christen* født 1696, *Roel* født 1697, *Ane* født 1698 (død ugift 1735), *Ole* født 1701, *Karen* født 1703 og *Peder* født 1704 (død 1714). Det var efter Peders fødsel, moderen døde den 23.-7. 1704, 33 år gl.

I andet ægteskab nævner kirkebogen kun en datter Maren født 1709 og død 1710, men som nævnt er kirkebogen mangelfuld, hvad fødsler angår. I Liber Daticus nævner provst Hunderup 1854, at der også skulle have været 2 sønner i dette ægteskab, nemlig Jonas og Peder.

Peder Roalsen blev provst 1702 og var i embedet til sin død 1730. Gedske Michelsdatter Langballe overlevede ham i ca. 5 år og døde 1735 i Øster Vandet og blev begravet i Vester Vandet. Hunderup mener, at hun døde i Store Tøfting, men det var ikke som antydnet hos sin søster, da denne døde i Tvorup allerede 1709.

Ifølge Wiberg beskrives Peder Roalsen således af biskop Bircherod efter en visitats: »*Den største mængde unge Folk, som sig nogensteds har fremstillet for mig, fandtes i denne Kirke og kunde jeg også af dens behagelige profectus befinde, hvad en religiøs, retsindig og nidkjær Sjælesørgers Omhyggelighed kan effectuere.*«

Det var jo pæne ord om præsten i Øster og Vester Vandet, Peder Roalsen, der efter denne udtalelse må formodes at have været en god præst for disse sogne. Det kan ellers i de fleste tilfælde være vanskeligt at forestille sig, hvad personerne bag de mange navne indeholder, hvilke tanker de har haft om sig selv og deres samtid. Peder Roalsen har sikkert sat sit præg på sognet i de 40 år, han fik lov til at virke som sognepræst og senere også som provst udfra Agerholm præstegård.

8. *Svend Hansen Hjorteberg*

Ifølge Wibergs præstehistorie er Svend Hansen Hjorteberg (måske Hjerteberg) født omkring 1659. Han er antagelig født i Hjertebjerg i Elmelunde sogn på Møn. Han fik studentereksamen 1683 fra Nykøbing på Falster. 1701-1703 var han ansat som skibspræst og sejlede med et skib, der gik til Ostindien. Omkring 1704 blev han hospitalspræst på Sct. Jørgens Hospital i Bergen.

Svend Hansen Hjorteberg er således vidt berejst og har prøvet lidt af hvert, inden han fra den 10. februar 1731 blev sognepræst i Øster og Vester Vandet. Han må have været omkring 70 år, da han kom til disse sogne. Han var gift med Christine Sørensdatter, med hvem han havde datteren Abelone, der senere blev gift med efterfølgeren i embedet Peder Knudsen Riber. Foruden denne datter har der sikkert også været en søn, idet kirkebogen flere gange blandt faddere nævner en student Svend Hjorteberg.

1732 blev præsten Svend Hansen Hjorteberg gift med en præsteenke ved navn Augusta Magdalene Funch. Hun må være

født omkring 1676, idet hun ifølge kirkebogen døde 1742, 66 år gammel. Selv døde Svend Hansen Hjorteberg 1736, 75 år gammel, så han fik altså kun omkring 5 år som præst i Øster og Vester Vandet. Han har sikkert ikke sat sig dybere spor i sognene, da han allerede ved sin tiltrædelse var en gammel mand, hvorfor han også 1734 fik bevilget en personel kapellan, nemlig Peder Knudsen Riber der senere blev hans efterfølger i embedet.

9. *Peder Knudsen Riber*

Født i Thisted den 1. september 1707. Hans fader var studehandler Knud Pedersen Riber, moderen var Kirsten Jensdatter. Som navnet antyder stammer slægten fra Ribe i Sønderjylland.

Peder Knudsen Riber blev ifølge Wiberg 1728 student fra Thisted latinskole. 1731 blev han teologisk kandidat og derefter ansat som hører ved latinskolen i Thisted. Provst Hunderup mener ifølge Liber Daticus, at Knudsen Riber var den sidste rektor ved denne skole. Her tager han dog fejl, idet Knudsen Riber ikke blev rektor. Latinskolens sidste rektor hed Niels Pedersen Lund.

1734 blev Peder Knudsen Riber ansat som personel kapellan hos præsten Svend Hansen Hjorteberg i Øster og Vester Vandet sogne, hvor han efter den gamle præsts død 1736 overtog embedet som sognepræst. Forinden var han 1735 blevet gift med den gamle præsts datter Abelone Christine Svendsdatter Hjorteberg, der var født i Bergen 1707.

Ifølge kirkebogen for Vester Vandet sogn blev der født 10 børn i dette ægteskab mellem Abelone og Peder Knudsen Riber, hvoraf de 5 var dødfødte og 3 døde som

Ved korbuen i V. Vandet kirke står et fire meter højt standur skænket af skippere og skudeejere i Klitmøller. Uret er fremstillet i 1754 af Anders Christensen Heede, Ø. Vandet. Prædikestolen fra 1690 er skænket af Peder Bendixen, Vandetgård og Poul Olufsen, Klitmøller.

små. De levende fødte var: *Christine Augusta*, født 1735, død 1738. *Anna Johanna*, født 1737, død 1738. *Christina Johanna*, født 1738. *Svend Hjortberg*, født 1739. *Anne Kristine*, født 1742, død 1742. Efter den sidste fødsel af en dødfødt søn døde også Abelone, den 5. november 1745.

Man får stor medfølelse for præsten, der i anledning af dødsfaldet skriver således i kirkebogen: 1745 d. 5. nov.: *Den gudelskende Matrone Apolonia Christina Hjortberg, Sognepræsten Hr. Peder Ribers i Livet elskelige, i døden højst savnelige Ægtemage og Hustrue. Efter en svær ustanden Fødselsstund, 38 Aar, 6 Uger, 2 Dage. Be-graven med sin dødfødte søn i Armen den 12. dito.*

*Ach saare dyppet Pen,
som her min elskte Ven,
maa nu indskrive,
iblandt de dødes Tal,
men Herrens Naades Val,
dog fast skal blive.*

Det har sikkert været en svær tid og en stille tid for Peder Knudsen Riber. Efter 11 års ægteskab sad han nu ene tilbage i Agerholm præstegård med 2 børn, nemlig den 7-årige Christina Johanna og den 6-årige Svend Hjortberg. Der har selvfølgelig også været en del tjenestefolk af begge køn, for livet skulle jo gå videre, også i præstegården og i sognene.

Efter 9 år som enekemand gifter Peder Knudsen Riber sig igen den 6. august 1754 med en enke-kone fra Vandetgård. I den anledning noterer præsten nu i kirkebogens vielsesfortegnelse følgende:

Sognepræsten til disse Menigheder Peder Knudsen Riber og Madame Petronelle Kirstine Søltoft, salig Oluf Poulsen Dragsbechs efterleverske her i Vandet, uden forudgaaende trolovelse, iflg. kongl. allernaa-

disk bevilling. Forlovere vare velærværdig Hr. Chr. Deinbol af Hundborg og Hans Christian Begstrup af Nors.

Herren self ligge nye Naade og Velsig-nelse til dette i Herren begyndte nye Ægte-skab, at forrige længslers og trængslers Dage maa glemmes.

Som det fremgår af kirkebogens viel-sesregistrering, var Petronelle Kirstine Søltoft enke efter Oluf Poulsen Dragsbech. Han var en meget velhavende mand, der foruden Vandetgård var ejer af flere andre gårde. Han er født i Klitmøller 1678, og han døde i Vandetgård 1753. Petronelle var født 1715 og datter af sognepræsten i Nørre Snede Christen Knudsen Søltoft, så det må siges, at det i alle måder, både standsmæssig og økonomisk, var et godt parti, præsten i Agerholm præstegård gik ind til, da han giftede sig med denne enke fra Vandetgård, der var eneaving efter sin mand, som var barnløs i begge sine ægte-skaber.

Peder Knudsen Riber må dog i forvejen have været en velhavende mand, idet han allerede 1746 købte den nær ved præste-gården beliggende gård Nebel, der forhen var en adelig sædegård, hvis historie kan føres tilbage til midten af 13-hundredetal-let.

Peder Knudsen Riber døde 1765, 58 år gammel. De sidste par år var han tillige provst over Hillerslev herred. I Wibergs præstehistorie beskrives han som en ret-skaffen præst og berømmes især for sine færdigheder inden for skolevæsenet. Ved sin død var han en meget velstående mand, der var ejer af Nebel og Vandetgård, to af de største gårde i sognet. Nebel var dog på dette tidspunkt en del ødelagt af sandflugt, men det er jo en anden historie, som vi kun sporadisk vil komme ind på i denne forbindelse.

I Vester Vandet kirke hænger der på nordvæggen et epitafium over Peder Knudsen Riber og hans to hustruer med følgende ordlyd:

Madame Appolonia Christina Hiortberg, Hr. Peder Knudsen Riber, Sognepræst for Wester og Øster Vandet Meenigheder Hans hierteelskelige Hustrue, fød udi Bergen udi Norge af ærværdige og hæderlige Forældre den 22 Sept. Ao 1707, død her i Aggerholm Præstegaard den 5. Nov. 1745 efter 11 Aars Egteforening og sit 10. Barns smertelige Forløsning i sin Alders 39. Aar og henlagt til hvile self 9de med 7 Børn ved Siden og sin sidste fødte Søn i Armen. Ovenmeldte nu salige Peder Knudsen Riber, født i Thisted 3. Sept. 1707, indtrådte i andet Ægteskab med sin nu efterlevende Enkeprovstinde Petronelle Kierstine sal. Poulsøns 6. Aug. 1754, døde her i Agerholm Præstegaard 12. Nov 1765 i sin Alders 58. Aar, efter at han med Berømmelse som Præst i 29 Aar og Provst i 2 Aar havde ført sit embede. Den sal. Mands sidste ekte Fælle Encke Provstinde Petronelle Kierstine de Søltoft er barnefødt i Nørre-Snede Præstegaard 22. April 1715 og døde her paa Nebbel Sædegaard 29. Dec. 1790 i sin Alders 76. Aar.

En anden ting, der er iøjnefaldende, straks man kommer ind i kirken, er det næsten 4 meter høje standur i korbuen. Dette ur er fra 1754 og altså anbragt i kirken i Peder Knudsen Ribers tid. Det er givet og bekostet af 24 skippere og skudehandlere, som det ses af en tavle, der hænger på kirkens sydvæg, men mon ikke præsten har haft en finger med i beslutningsprocessen. Blandt urets givere nævnes også den føromtalte Oluf Poulsen Dragsbech fra Vandetgaard, men han nåede ikke at se det færdige ur, idet han jo døde året før. Uret

er fremstillet af Anders Christensen Hede, der boede i Øster Vandet.

Petronelle Kirstine Søltoft døde, som det ses af epitafiet, 1790 i en alder af 76. Sine sidste år tilbragte hun på Nebel, som hun 1779 havde solgt til sin brodersøn Johannes Christensen Søltoft.

Af sin, efter den tids forhold, store formue oprettede hun flere legater til velgørende formål, ligesom hun i sit testamente betænkte flere personer, som enten var af familien, eller som hun havde stået i nærmere forhold til. Det beretter provst Hunderup i Liber Daticus.

Det blev en lang beretning om Peder Knudsen Riber, men han har sikkert også været én af de præster, der har betydet meget for Øster og Vester Vandet sogne.

10. Mathias Andresen Jensen

Han er født i Nyborg 1719, hvorfra han også ifølge Wiberg bliver student 1738. Han bliver cand. theol. 1744. Hvordan han er havnet på disse kanter, der for en fynbo må have forekommet at være noget af en udørk, melder historien ikke noget om. 1755 træffer vi ham som degn i Ræhr, og året efter er han degn i Nors. 1757 bliver han personel kapellan hos Conrad Hildebrandt, sognepræsten i Nors-Tved, og her bliver han gift med præstens datter Margrethe Elisabeth Conradsdatter Hildebrandt, der er født 1734.

1759 bliver Mathias Andresen Jensen residerende kapellan i Thisted, hvorfra han efter Peder Knudsen Ribers død 1765 fra den 3. marts 1766 bliver sognepræst i Øster og Vester Vandet sogne. Denne tjeneste bliver dog ikke lang, idet han allerede den 12. august 1768 dør af kræft i tungen,

så han har næppe haft større indflydelse på sognene her i de 2½ år, han var i embedet, og hvor han sandsynligvis har været syg i de sidste måneder. Hans ægteskab med Margrethe Hildebrandt var barnløst.

11. Michael Bertelsen Langballe

Denne mand kommer ikke langvejs fra, idet han er født 5. april 1727 på gården Nebel, der højst ligger 1 km fra præstegården i Agerholm. Hans fader var Bertel Michelsen Langballe, ejer af Nebel fra 1708 til han døde 1744, 72 år gammel. Han var gift med præstedatteren Bodil Marie Stampe, der også døde på Nebel 1744. Hun blev iflg. kirkebogen 52 år gammel. Det kan her indskydes, at det er en fejl, når Wiberg i sin præstehistorie nævner, at hun 1746 blev gift med præsten Peder Knudsen Riber.

Michael Bertelsen Langballe blev student 1749 og cand. theol. 1752. Han blev 1758 personel kapellan hos den pietistiske sognepræst Thomas Praem i Hjardemål, og her blev han gift med præstens datter Hedvig Marie Praem.

1766 blev Michael Bertelsen Langballe residerende kapellan i Thisted, hvorfra han 20. december 1768 blev kaldet til sognepræst i Øster og Vester Vandet. Heller ikke han fik nogen lang embedsperiode, da både han og hans kone døde 1773 med en måneds mellemrum. Dødsårsagen angives at være sprinkler, også kaldet forrådnelsesfeber, der ifølge »Ordbog over det danske sprog« er en hudsygdom, undertiden kaldet plettyfus.

Der kendes 6 børn i ægteskabet, nemlig 3 født i Hjardemål: *Bertel* 1762, *Thomas* 1764, og endnu en *Bertel* født 1765 (den

første er måske død). *Ane Bagge*, døbt i Thisted 1766. *Bodil Marie Stampe*, døbt i Thisted 1769. *Petronelle Ribina*, født i Agerholm præstegård 1770, men død en måned gammel. Sidstnævnte er åbenbart opkaldt efter Peder Knudsen Riber og hans hustru Petronelle Søltoft, der endnu levede og boede på Nebel, som jo var præstens barndomshjem.

12. Nicolai Eeg

Han er født i Slagelse den 18. januar 1741. Hans fader var købmand Mads Andersen Eeg og moderens navn var Anna Elisabeth Pedersdatter. Nicolai Eeg blev student fra Roskilde 1761 og cand. theol. 1763. Ifølge Provst Hunderup i Liber Daticus var han på et tidspunkt huslærer hos amtmand Hauch i Thisted, hvorfra han 27. maj 1773 blev kaldet til sognepræst i Øster og Vester Vandet. 1774 blev han gift med en præstedatter af Søltoftslægten, Anne Birgitte Schurmann af Nørre Snede, født 1748. Der blev ingen børn født i dette ægteskab.

Nicolai Eeg omtales som en velbegavet, foretagsom, dygtig og formuende mand, men skal ifølge provst Hunderups beskrivelse i Liber Daticus tillige have været temmelig påholdende og nøjeregnende, hvad pengesager angik. Han købte, sammen med Poul Tøfting i Store Tøfting herregården Råstrup i Hundborg, der udparcelleredes.

Folketællingen 1801 giver følgende oplysninger om Agerholm præstegård:

Nicolai Eeg, husbond, 61 år

1. ægtesk., sognepræst

Anne Birgitte Schurmann, hans kone, 53 år

1. ægtesk.

Jens Pauli Søltoft, 72 år, ugift,

konens morbroder

Aggerholm præstegård sidst i 1950'erne. Stuehuset er det oprindelige fra 1822, dog ikke længere med stråtag.

Marie Wardall, 22 år, ugift,
plejedatter

Herefter nævnes som tjenestefolk 4 karle og 2 piger, hvorefter listen slutter med

Mette Bertelsdatter, 65 år, ugift,
får ophold

Ingeborg Larsdatter, 43 år, ugift,
får ophold

Så trods det at Nicolai Eeg og hans kone ingen børn fik, bortset fra den nævnte plejedatter, var der jo ikke mindre end 12 personer i præstegården, så der har sikkert været liv og måske også glade dage med de mange mennesker af forskellig alder, stand og køn.

Præstegårdens lade og østerhus blev genopført, efter at de grundet selvantændelse i hedetørv brændte 1775. Nicolai Eeg opførte også vesterhuset 1790. Han købte den gård, der fra gammel tid gik under navnet »Østen Præstegården«. Denne gård lod han opbygge og gav den navnet »Eegshvile«. Ni-

colai Eeg døde i embedet den 26. juni 1819, 78 år gammel, efter at have været præst i disse sogne omkring 46 år. De sidste 4 år var han også provst.

Ifølge Paul Nedergaards præstehistorie var han som så mange præster på den tid præget af rationalismens tankegang, så vi må nok regne med, at det var mest i det praktiske liv, denne foretagsomme mand satte sit præg på sognene her. Hans enke døde i »Eegshvile« 1826, 77 år gammel. Hun testamenterede ikke ubetydeligt til sognets skole og fattigvæsen, som Hundstrup udtrykker det i embedsbogen.

13. Christian Brandt Carstensen

Han er født i Sæby, 27. december 1789, faderen var den senere provst Carstensen i Thisted. Christian Brandt Carstensen blev

ifølge Wiberg student i København 1808 og cand. theol. 1813. Han blev kaldet til præst i Øster og Vester Vandet den 20. oktober 1819 og ordineret den 10. december samme år. Han blev stedets præst gennem 20 år, hvorefter han 1839 blev sognepræst i Boddum-Ydby pastorat i Sydthy. 1822 opførtes ifølge Liber Daticus et nyt våningshus (stuehus) af stærke grundmure.

Christian Brandt Carstensen blev gift 1. gang med Hansine Elisabeth Lillelund, der er født 1799 i Brøndum præstegård ved Skive, hvor hendes fader Hans Bernstorff Lillelund var sognepræst.

Ifølge kirkebogen blev der i dette ægteskab født 10 børn i Agerholm præstegård. Liber Datus giver desuden oplysninger om deres senere liv. Børnene var følgende:

1. *Hans Lillelund*, født 1822, blev jurist.
2. *Ane Marie*, født 1823, gift med købmand Gjörup i Thisted.
3. *Christian Ehrenfried*, født 1825, blev gårdejer i Sydthy.
4. *Kjerstine*, født 1826, blev gift med fabrikant Clausen i Aalborg.
5. *Poul Nicolai Tøfting*, født 1827, blev boghandler i Thisted.
6. *Nicoline Claudia*, født 1829 og død 1830.
7. En dødfødt pige 1730.
8. *Nicoline Christine*, født 1831 døde i Boddum.
9. *Mathilde Nielsine*, født 1832 og gift med købmand A. C. Hundahl i Thisted.
10. *Birgitte Gjøre*, født 1833 gift med proprietær Breinholt på Boddum Bisgård.

Med disse 10 fødsler i løbet af 11 år må vi konstatere, at der igen er kommet børn til huse i Agerholm præstegård, og vi kan glæde os over, at de fleste levede og kom i gode stillinger. Hansine Elisabeth Lillelund døde den 1. februar 1834, 34½ år gammel. Nu sad pastor Carstensen tilbage med en børneflokk, hvor alle var ukonfirmerede.

I folketællingen af 18. februar 1834 nævnes i Agerholm Præstegård følgende personer: C. B. Carstensen 45 år enke-

mand, sognepræst. Derefter nævnes 7 børn i alderen fra 2 til 12 år, så følger jomfru Elise Sand 24 år og ugift husjomfru. Til sidst nævnes 5 ugifte tjenestefolk, både karle og piger. Det blev i alt 14 personer, og så savner vi dog én, nemlig den 8 måneders gamle Birgitte Gjøre, hun er nok ved moderens sygdom og død kommet i pleje et eller andet sted.

1836 blev Christian Brandt Carstensen gift med Elisabeth Lund, der var datter af pastor Lund i Øsløs. I dette ægteskab var der 3 børn, men de er født i Boddum.

I Liber Daticus skriver provst Hundstrup, at C. B. Carstensen var en præst, der omtales med megen agtelse og velvilje her i menighederne for den iver og nidkærhed, hvormed han varetog sit embede, og det kan af protokoller og kirkebøger ses, at han har været særdeles nøjagtig i sin embedsførelse. Han anses tillige som en begavet taler, der forstod at tale til rette tid og på rette sted. Dette skudsmål blev givet af Hunderup 1854, hvor endnu mange i sognene huskede deres gamle præst. Christian Brandt Carstensen døde i Boddum 1852.

14. *Frederik Nicolai Severin Michelsen*

Han er født i København den 7. april 1806 og broder til Vilhelm Michelsen, der blev provst i Thisted. Deres fader var residerende kapellan ved Holmens kirke i København, N. F. S. Michelsen. Frederik Nicolai Severin Michelsen blev student fra Vordingborg 1824 og cand. theol. 1830. Han blev ordineret kateket i Fåborg 1835, hvorfra han 22. oktober 1839 blev kaldet som sognepræst i Øster og Vester Vandet. Han var præst i disse sogne, indtil han 1852 blev sognepræst i Vrensted og Thise

sogne i Vendsyssel, hvorfra han 1861 flyttede til Dover i Østjylland.

Frederik Nicolai Severin Michelsen blev ifølge Hunderup i Liber Daticus gift 1835 med Anine Augusta Gottlieb, der var født i København 1812 som datter af toldkontrolør Viniens David Gottlieb. Også dette præstepar bragte børn til Agerholm præstegård, efter Hunderups oplysninger i alt 8, hvoraf de ældste var født i Fåborg: 1. *Anna Marie Elisabeth*, født 1837. 2. *Vinientia*, født 1839, hun blev gift med Peder Thomsen, født her i Skårupgård og var 1865 præst i Brabrand. 3. *Marius Christian Vilhelm*, født 1841, var 1870 læge i Hjørring. 4. *Johanne Lovise Frederikke*, født 1843, gift med en adjunkt i Sorø. 5. *Johanne Caroline Andrea*, født 1844. 6. *Emma Lovise*, født 1846. 7. *Elisabeth*, født 1839. 8. *Helga*, født 1851. Senere fik ægteparret endnu 2 sønner.

I Liber Daticus skriver efterfølgeren i embedet N. V. Hunderup, at pastor Michelsen omtales som en god taler og som velvillig og føjelig, men han anses ikke at have besiddet praktisk forretningsdygtighed uden for kirken. Det vil vel med andre ord sige, at han i det praktiske var ret hjælpeløs, så det kunne godt tænkes, at hans sognebørn undertiden har moret sig over deres præst; men da både han selv og hans kone jo var københavnere, havde de vel ingen forudsætninger med hensyn til at drive landbrug og den slags.

Han har sikkert heller ikke selv drevet præstegårdens landbrug, idet der ved folketællingen 1845 ikke findes mandlige tjenestefolk i Agerholm præstegård, men kun nævnes følgende personer:

Severin Michelsen, 39 år, gift, født i København, sognepræst.

Annine Gottlieb, 32 år, gift, født i København, hans kone. Herefter nævnes 5

børn, hvoraf de 2 ældste er født i Fåborg og resten her i sognet.

Til sidst nævnes 3 tjenestepiger nemlig: *Marie Larsdatter*, 41 år, født i Skinnerup, *Nicoline Stentoft*, 20 år, født i Thisted og *Margrethe Wergoe*, 17 år, født i Randers.

Denne sidste har nok ikke været en almindelig tjenestepige, siden hun som 17-årig er kommet så langt hjemmefra, hun er nok nærmere en slægtning eller har på anden måde forbindelse med præstefamilien i Agerholm Præstegård.

F. N. S. Michelsen døde i Dover 9. januar 1873, efter 3 år som enkemand.

15. Niels Vrigsted Hunderup

Denne mand har vi jo allerede stiftet bekendtskab med flere gange, idet det er ham, der har ført pennen i embedsbogen Liber Daticus og dermed givet os mange af de oplysninger, som vi hidtil har støttet os til. Niels Vrigsted Hunderup har selvfølgelig også skrevet om sig selv i embedsbogen og oplyser blandt andet, at han er født den 26. august 1811 på Hjermitslevgård i Vendsyssel, hvilken gård forældrene Mads Hunderup og Anna Kirstine Nielsen, der var fra Fyn, havde i forpagtning af stamhuset Birkelse.

Niels V. Hunderup, der var den yngste af 11 søskende, blev student 1831 og cand. theol. 1837. Han fortæller om, at da forældrene sad i trange kår, måtte hans ældre brødre og andre støtte ham økonomisk i studietiden, ligesom han måtte dele tiden mellem studier og informationer, hvilket vel vil sige, at han selv gav undervisning for at klare sig økonomisk.

1839 blev han ansat som personel kappellan hos sin svoger Hans Riber, der var

præst i Jerslev-Vester Brønderslev, hvorfra han 25. april 1852 blev kaldet, eller som han selv skriver befordret til embedet som sognepræst i Øster og Vester Vandet.

18. oktober 1855 blev han viet i Jerslev kirke til Caroline Gustave Hjort, der var født 1828 og datter af Niels Schjørring Hjort, der var sognepræst i Tømmerup ved Kalundborg og en sønneatter af biskop Hjort i Ribe. I dette ægteskab fødtes der følgende 7 børn i Agerholm præstegård: 1. *Hans Riber*, født 1857. 2. *Karen Cathrine*, født 1859. 3. *Niels Schjørring*, født 1861. 4. *Arent Henrik*, født 1863. 5. *Jens Mathias Lind Hjort*, født 1865. 6. og 7. *Carl* og *Ane Kirstine*, tvillinger født 1867, der begge døde dagen efter.

Man føler, at det er med en vis stolthed, at pastor Hunderup skriver følgende i embedsbogen: *Efter ved provst Paludan-Müllers forflyttelse at være konstitueret i provsteembedet den 1. april 1864 blev han alernådigst beskikket til provst for Hundborg og Hillerslev herreder.*

Hunderup har i forbindelse med sine oplysninger om sine forgængere i embedet givet de seneste af dem et skudsmål med på vejen. Dette har han jo forståelig nok ikke gjort i beskrivelsen af sig selv, hvor han slutter med ordene: »*Nu den 1. april 1872 kaldet til sognepræst i Egitslevmagle i Sjællands stift.*«

Her slutter Hunderups selvbiografi, som vi her har taget uddrag af. Efter at være flyttet til Eggeslevmagle (som det nu staves ifølge nyere kortbog) blev han, efter sin kone Caroline Gustave Hjorts død 1876, enkemand. I slutningen af 1881 tog han sin afsked som sognepræst, og 2½ år efter døde han den 25. juni 1884 i en alder af knap 73 år.

Paul Nedergaard skriver i sin præste- og sognehistorie, at N. V. Hunderup var en

mand af den gamle skole, en myndig og dygtig embedsmand. Han nævner ikke noget om hans indflydelse på det kirkelige og åndelige liv i sognene. På et punkt fik han dog indflydelse på kirkens liv, idet han var med til at planlægge og bygge Klitmøller kirke, der dog først blev indviet og taget i brug 1872, efter at Hunderup havde forladt embedet. Tidligere måtte mølboerne, som beboerne i Klitmøller er blevet og endnu bliver kaldt, gå eller køre den lange vej på omkring 7 km, eller en mils vej som man ville sige på den tid. Det siges, at mølboerne havde deres pladser på det store pulpitur i Vester Vandet kirke, der tidligere var endnu større, idet det gik henover hele nordsiden af kirken. Efter 1872 blev det således lettere for mølboerne at komme i kirke, til gengæld blev det så mere besværlig for præsten, der nu måtte køre den mils vej, der var til kirken i Klitmøller og vel også holde flere gudstjenester, da der nu var tre kirker i pastoratet mod hidtil kun to.

Vi kan forstå, at Niels Vrigsted Hunderup var en mand, der havde forstand på mange praktiske ting, han var sikkert også en mand med stor historisk interesse, hvilket ses af hans beretninger i Liber Daticus om fortiden. Han giver også i embedsbogen udførlige oplysninger om Agerholm præstegårds bygninger, deres anvendelse, indretning, vedligeholdelse og omforandringer, som der år for år redegøres for med hensyn til, hvad der er blevet lavet, og hvad det har kostet. Det ser ud til, at der så godt som hvert år er sket forandringer og forbedringer i præstegårdens bygninger og deres indretning.

Ligeledes berettes om jorden og avlen, hvor meget der hvert år blev sået, og hvor meget der blev høstet. Også om sædskiftet og de forskellige afgrøder, der dyrkedes på præstegårdens marker. Alt dette vil det

føre for vidt at komme nærmere ind på, da det i Hunderups beretning fylder ca. 7 tæt beskrevne folieark. Dog skal det nævnes, at præstegårdens jordtilliggende udgjorde 70 tdr. bygsædeland (ca. 28 ha). Besætningen bestod 1854 af 4 heste, 15 køer, 4 kalve og 14 får og menes ikke at skulle blive mindre, men endog at kunne blive større, tilføjer Hunderup, der nu har været i embedet i 2 år, men forsikrer, at han endnu ikke har nået at få sine planlagte forbedringer med hensyn til gårdens drift gennemført.

Haven omtales som temmelig indskrænket med en udstrækning mod syd fra stuehuset på 70 alen, ved den østre side omtales den dér beliggende møllebakke. Vi kan konstatere, at pastor Hunderup synes at have haft styr på det hele, i al fald med hensyn til det, der drejede sig om gården og dens drift.

Ved folketællingen 1860 finder vi i Agerholm præstegård den 49-årige sognepræst og hans 32-årige kone med 2 børn, 3 karle og 4 piger. Det kan synes forholdsvis mange piger, men nogle af dem skulle nok hjælpe til ved malkning af køerne og andet vedrørende landbruget.

16. Poul Martin Møller

Denne mand blev N.V. Hunderups efterfølger som sognepræst i Øster og Vester Vanded. Han har ikke skrevet så meget i embedsbogen som sin forgænger, men har givet følgende beskrivelse af sig selv, som ordret lyder således:

Poul Martin Møller er født den 23. November 1833 i Radsted Præstegaard paa Lolland, en søn af fhv. Stiftsprovst Dr.

Klitmøller kirke.

H. U. Møller, R. af Db., i Lolland Falsters Stift. Jeg er den 6. af 12 Søskende, af hvilke de 8 lever, nemlig 3 Sønner og 5 Døtre.

Mine 2 Brødre ere ogsaa Sognepræster, nemlig Rasmus Møller i Olsker og Allinge paa Bornholm og Hans Ludvig Møller i Durup og Tøndering paa Salling. De 4 af mine Søstre er gifte med Præster, nemlig Pastor Worsøe i Gunslev paa Falster, Korff i Mørke ved Aarhus, Barfoed i Aars og Haubro i Viborg Stift og Sodemann i Hjortlund og Karlsruud ved Ribe, den 5te er Enke efter kongelig Fuldmægtig Sodemann i Statistisk Bureau og bor nu i Nykøbing paa Falster.

Efter at have gaaet i Nykøbing Latinskole blev jeg Student i 1851. 1858 i Juni blev jeg theologisk Kandidat. Derefter modtog jeg praktisk Uddannelse til Præstegærningen hjemme hos min Fader i Thorreby paa Lolland indtil 14. December 1858, da jeg blev kaldet til Kapellan p.l. for Hunstrup-Østerild og Hjardemaal Menigheder her i Herredet. I Marts 1869 blev jeg kaldet til Kapellan p.l. for Ugilt-Taars i Vensyssel. 7. Juni 1872 blev jeg kaldet til Sognepræst for Vester og Øster Vandet samt Klitmøller Menigheder. Den 22. Juni 1860 blev jeg i Gudbjerg Kirke paa Fyn ægteviet til Henriette Henninga Sidenius, en Datter af Sognepræst I. Sidenius i Gudbjerg. Vore Børn ere: 1. Hans Ulrik Isak Møller født 14. Juli 1861. 2. Valdemar M. født 16. Januar 1864. 3 og 4. Christian og Ludvig M. (Tvillinger) født 3. Novb. 1866, døde 3. og 7. Januar 1867. 5. Cathrine Elisabeth M. født 15. Novb. 1868. 6. Marie Louise M. født 20. Novbr. 1871.

(Optegnet i Juli 1879. P. M. Møller.)

Efter 7 år i embedet her flyttede Poul Martin Møller til Ulsted nordøst for Aalborg og derfra senere til Vesterborg på sin fødeø Lolland, hvor han døde 28. oktober

1898 knap 65 år gammel. Hans kone, der for øvrigt var hans kusine, overlevede ham i omkring 14 år, idet hun først døde 1912.

Ifølge Paul Nedergaard omtales han i Vesterborg som en vennesæl og god mand, der i modsætning til deres forrige præst kun prædikede efter manuskript.

Nok så interessant for os kan det nok være, at høre hvordan en lokal mand, nemlig Laust Nicolai Bertelsen, der var lærer i Øster Vandet, beskriver præsten Poul Martin Møller. Det må her bemærkes, at lærer L. N. Bertelsen var én af de ledende grundtvigianere på den tid, hvilket beskrivelsen naturligt nok bærer præg af. Hans beskrivelse findes i Historisk årbog for Thisted Amt 1944, hvorfra følgende uddrag er taget:

»Pastor Møller var det rareste og mest godhjertede menneske. Vi var grundenige og blev grundvenner. Han hjalp mig på sin milde, hjertelige måde til ret at kende mig selv og blive herre over min ilterhed.

Det var jo i den vækkelsesperiode, der så mildt dryssede ned over det danske folk efter 1864. I den tid kunne de forskellige meninger let komme til at brydes. Thi der var mange, som holdt fast ved det gamle, så de måtte gøre kraftig modstand mod det nye frembrydende åndsliv. Dette irriterede mig som nyvakt og gjorde somme tider mine udtalelser skarpere end nødvendigt. Da kunne pastor Møller, som den fredens mand han var, få os til at slå koldt vand i blodet blot ved et par jævne og milde ord.

Da der blev klaget over min religionsundervisning, svarede pastor Møller, at han med glæde ville betro mig sine børn, og at børnene fra Øster Vandet skole var de bedste ved konfirmationsforberedelsen.

Møller sang godt og havde en smuk sangstemme. Han opmuntrede til sang, og det havde god indflydelse på kirkesangen.

Han stod den grundtvigske retning nær, men var tålsom overfor de andre kirkelige retninger. Han var stille og alvorlig og dog livlig og kunne skæmte. I hans gæstfrie præstegård blev man altid modtaget hjerteligt, og man følte sig godt hjemme. Der var altid oplivende underholdning, samtaler, oplæsning og sang.

Haven var meget velholdt, og på Møllehøj i haven var der en fortrinlig krocketplads. Præsten havde huslærer for sine 2 sønner og hjalp min søn Jens ind på den studerende vej. Trods små indtægter var pastor Møller meget godgørende. Han var en god økonom, og hans dygtige hustru var sparsommelig. Han var måske ikke den klogeste, når det gjaldt en handel, sådant lå mere for fru. Han var meget afholdt i sognene.«

Så vidt lærer L. N. Bertelsen, og det er jo et ganske godt billede, vi får af Poul Martin Møller som en fredens mand, der søgte at dæmpe gemytterne med besindige ord. Samtidig får vi så også et billede af lærer Bertelsen selv såvel som af den vækkelsesbevægelse, han selv stod midt i og var en del af, nemlig den vækkelse Grundtvig og Christen Kold stod i spidsen for og derfor også kom til at lægge navn til. Indre Missions vækkelse var på dette tidspunkt ikke rigtig nået til disse sogne, så det er lidt usikkert, hvilke kirkelige retninger lærer Bertelsen hentyder til, når han nævner, at pastor Møller stod den grundtvigske retning nær, men var tålsom overfor de andre kirkelige retninger.

Det kan også undre, at Bertelsen nævner, at pastor Møller havde huslærer til sine 2 sønner, hvad med de 2 døtre, men de var selvfølgelig en del yngre. Bertelsen omtaler heller ikke Møllers prædikener, som han jo har haft god lejlighed til at høre, da han foruden at være en del af

menigheden sikkert også var kirkesanger. Møller har måske ikke været betragtet som den store prædikant, fordi han som tidligere nævnt var bundet af sit manuskript.

17. Jens Edvard Vilhelm Larsen

Også denne mand har givet en beskrivelse af sig selv i embedsbogen, der ordret lyder:

Jens Edvard Vilhelm Larsen, Søn af Prokurator og Bogtrykker Jan Kristian Larsen og Hustru Cæcilie Marie Larsen i Maribo, er født i Maribo 7. Oktober 1837, gik i Nykøbing Latinskole, hvor min Moder boede som Enke, og blev i 1857 Student med første Karakter. Under min Studietid lå jeg fra 1858 på Regensen, og lagde mig som Lærer særlig efter engelsk Sprog og Literatur. 1864 tog jeg theologisk Embedsexamen. Efter at have aftjent min Værnepligt i 1864 på Lazaretten i Wildersgade, opholdt jeg mig 5 Aar i København, hvor jeg underviste i forskellige Skoler – i Religion og Engelsk, jeg havde saaledes Timer i Borgerdydskolen i København, og i Latin på Realskolen i Store Kongensgade. Efter at have taget de praktiske Prøver ved Pastoral Seminariet og prædikedet en Tid hos afdøde Sognepræst Gunni Busck i Brøndby, som uordineret Medhjælper til Aftensang, kaldtes jeg 1869 til personel Kapellan i Vester og Øster Assels på Mors, hvilken Stilling jeg indtog i 2 Aar, og blev saa personel Kapellan i Nors-Tved Pastorat i Thy. I 1873 blev jeg kaldet til Sognepræst i Skagen Købstad og forflyttedes fra denne By mellem Klitterne 1879 i Efteraaret til Vester og Øster Vandet i Thy, hvilken Egn jeg havde vunden Kær under min Gerning i Nors. Paa grund af Skagens afsondrede Beliggenhed kunde jeg først ved min Efter-

mands Ankomst i 1880 tiltræde Embedet her 1. Søndag i Fasten. – Og efter at være kaldet 26. Januar 1889 til Sognepræst for Vejlbys Menighed paa Fyn har jeg d. 2 Søndag i Fasten (17. Marts) sagt Menighederne i Øster Vandet, Vester Vandet og Klitmøller mit Farvel fra det kjære Hjem min Hustru og mine Børn fandt her, hvor vi ikke friedes for Suk og Byrder, men fandt derhos kære Venner og Velsignelse baade i Hjemmet og i Kirken.

Som Kapellan i Assels ægtede jeg 1863 d. 23. Juli Anne Kristine Berg af København, Datter af Fabrikant P.F. Berg og Hustru Marie Kristine Berg, født Bak. Vore Børn ere: 1. Gudrun Marie Larsen f. 29. Oktober 1870 i Øster Assels, 2. Dagmar Cæcilie Larsen f. 20. September 1873, 3. Gunni Johannes Larsen f. 29. Januar 1875, 4. Iver Vilhelm Larsen f. 23. December 1876, 5. Holger Karl Larsen f. 27. Juli 1878, 6. Anna Magrete Larsen f. i Agerholm Præstegaard 23. Maj 1880, 7. Agnar Hans Bak Larsen f. i Agerholm 12. August 1881.

Under min Embedstid havde jeg den Glæde at indvi ved en Højtid i Klitmøller Kirke det af Hendes Majestæt Dronningen maledede Billed, ligesom at opnaa ved andragende en Bevilling paa Finansloven som Bidrag til Anskaffelse af et Skifertag, hvorved Kirken sikredes mod Forfald. Det saare uheldige, i høj Grad stødende Alterbilled i Vester Vandet Kirke er bleven afløst af en passende Alterprydelse – Øster Vandet Kirke har faaet Varmeovn og Begyndelse er gjort til Beplantning af Kirkegaarden der.

Rolige ere de ni Aar henrundne under sunde Kirkelige Forhold. Sekterne have ikke fundet Indgang, skønt de have forsøgt det.

(Optegnet 17. Marts 1889 Vilh. Larsen)

1. februar 1880 var der folketælling, så da kunne man forvente at finde familien i

Agerholm præstegård, men da er de åbenbart endnu ikke kommet til sognene her, idet vi i præstegården finder den forrige præsts kone Henriette Hengenia Møller sammen med børnene. Præsten Poul Martin Møller selv er ikke nævnt, så han er nok allerede rejst til sit nye embede på Lolland. Der kan ikke herske tvivl om, at den nye præst Jens Edvard Vilhelm Larsen og med ham vel også hans familie er kommet til Agerholm præstegård kort efter folketællingen.

Der findes ikke så mange oplysninger om pastor Larsen, udover hvad han selv har skrevet i sin levnedsskildring. Det ser ud til, at præstens svigermoder en kort tid har opholdt sig hos familien i præstegården, idet vi i kirkebogens registrering af dødsfald i Vester Vandet finder Kirstine Marie Berg født Bak. Enke efter vægtfabrikant Berg i København, død 66 år gammel, i Vester Vandet den 15. oktober 1881 og begravet i København.

Pastor J. E. V. Larsen og hans familie flyttede til Vejlbys ved Middelfart på Fyn i januar 1889. Der blev han præst i 25 år, til han tog sin afsked 1914. Han døde året efter den 20. oktober. De sidste 10 år var han enkemand, idet hans kone Anne Kristine Berg døde allerede 1905.

Paul Nedergaard oplyser i sin præste- og sognehistorie, at pastor Larsen i Vejlbys ikke sluttede sig til Indre Mission, der ellers havde god tilslutning i dette sogn. Det oplyses også, at Pastor Larsen var i besiddelse af en poetisk evne og skrev digte til blandt andet Dansk Kirketidende og dagbladet Dannebrog.

I sin levnedsskildring nævner pastor Larsen til sidst, at de ikke her i sognene friedes for suk og byrder, men det defineres ikke nærmere, hvori dette bestod. Ifølge kirkebogen er der ikke sket dødsfald

i familien, bortset fra ovennævnte svigermoder, men der har måske været sygdom og andre besværligheder.

18. Rasmus *Christian Madsen*

Denne præst har ikke skrevet noget i embedsbogen Liber Daticus, hverken om sig selv eller de kirkelige forhold i sogne- ne, men hans efterfølger P. C. Pedersen har skrevet følgende bemærkning herom:

Rasmus Christian Madsen, der dernæst var Sognepræst her 1889-1894, har glemt at optegne sit Levnedsløb, og har ikke siden været til at formaa til at give Oplysninger til samme. Han forflyttedes til Hald-Kjærby og derfra til Hasle-Skejby-Lisbjerg Pasto- rat begge under Aarhus Stift.

Vi må derfor klare os uden pastor Mad- sens egne bidrag og ty til andre kilder. At han skulle have »glemt« at skrive i em- bedsbogen, som efterfølgeren så diploma- tisk udtrykker det, er nok en sandhed med modifikationer, hvad så ellers grunden har været til, at det ikke er sket.

Ifølge Paul Nedergaards præstehistorie er Rasmus Christian Madsen født den 4. juli 1845 i Brylle sogn på Fyn. Forældrene var husmand Jens Madsen og Karen Jør- gensdatter. Rasmus Chr. Madsen fik lærer- eksamen fra Skaarup seminarium 1865, hvorefter han havde lærerstillinger forskel- lige steder, sidst i Øde Førslev på Sjælland, hvor han var 1873-89, samtidig hermed blev han student 1884 og cand. theol 1888.

Den 4. april 1889 blev han sognepræst i Øster og Vester Vandet sogne, der også omfattede Klitmøller kirkedistrikt. Efter 5 år i disse sogne flyttede han som ovenfor nævnt og tog sin afsked 1915. Han døde 17. august 1916. Han blev udnævnt til

provst i december 1894. Rasmus Christian Madsen blev 1874 gift med Dortehea Sop- hie Eline Ballin, født 1855 i Horsens, hun døde 1938.

Ved folketællingen 1890 finder vi fami- lien i Agerholm Præstegård bestående af :

Rasmus Christian Madsen, 44 år gift, født i Brylle, Sognepræst.

Dortehea Sophie Eline f. Ballin, 34 år, gift, Horsens, Husmoder.

Børnene, der alle er født i Førslev, er: *Ingrid*, 15 år. *Sigurd*, 13 år. *Agnes*, 12 år. *Gunnar*, 11 år. *Dagmar*, 9 år. *Viggo*, 7 år. *Oscar*, 6 år. Derefter nævnes Knud Carl Johannes Grønvald, 19 år og huslærer, født i Svendborg. Til sidst nævnes Maren Han- sen, 23 år tjenestepige født i Ellinge. Præstegårdens landbrug var bortforpagtet, hvad det også var ved folketællingen 1880, så det er nok efterhånden blevet mere al- mindeligt.

Paul Nedergaard skriver, at det var i pa- stor Madsens tid, at Indre Mission be- gyndte at komme til Klitmøller. Fra hans tid i Hasle berettes, at hans kirkelige ind- stilling nærmest må betegnes som folkekir- kelig, med velvilje over for gammelgrundt- viganere og Indre Mission, hvis mission- nærer han gerne så i sognene. Han havde ikke store tanker om sig selv og sin præstegerning. Da han blev ridder af Dan- nebrog, spurgte hans hustru: »Hvad har dog gjort dig fortjent dertil?« Hvortil pa- stor Madsen svarede: »Ja det aner jeg ikke, men det skyldes måske, at jeg har vikarie- ret for stiftsprovsten.«

19. Peder Christian *Pedersen*

Denne præst har givet en fyldestgørende levnedbeskrivelse, ligesom han omtaler de

kirkelige forhold i sognet, både med hensyn det åndelige liv og hvad der er sket af praktiske ting i de tre kirker i pastoratet. Hans beretning i embedsbogen lyder således:

Peder Christian Pedersen. Søn af Gaard-ejer, Sognefoged Peder Pedersen Dbm. og Hustru Maren Andersdatter, født på Tvin-nemosegaard i Uvelse Sogn Frederiksborg Amt 1865, 5. Marts.

Jeg er den syvende af 12 Søskende, af hvilke 6 døde som spæde. Efter min Moders Død indgik min Fader Ægteskab med min Stedmoder, som medbragte 2 Sønner af første Ægteskab, og i dette Ægteskab fødtes 8 Børn, som alle lever.

Efter at have søgt Landsbyskolen til mit trettende Aar indmeldtes jeg i Frederiksborg Skole, hvorfra jeg blev Student med 1ste Karakter 1884. 1891 blev jeg theologisk Kandidat og udnævntes samme Aar til kap. p. p., for Himmelev og Roskilde adelige Jomfrukloster, og mindes jeg med Taknemmelighed min Sognepræst O. Kolkær og min Provst Dr. Gøde, der begge fik Betydning for min Udvikling.

1894 kaldtes jeg til Sognepræst for Vester og Øster Vandet og Klitmøller og forflyttedes herfra til Østofte i Fuglse Herred, Lolland-Falster Stift 1906 7. Juni.

1894 15. August viedes jeg i Sc. Johannes Kirke i København til Hedevig Agnes Hansine Schmidt, Datter af Overfactor ved Berlingske Tidende Peder Frederik Schmidt og Hustru Petrea Eikart. Hun fødte mig her i Agerholm Præstegaard 3 Børn nemlig, 1. Kjeld Christian Pedersen 1895, 8. Juli. 2. Ingeborg Sophie Pedersen 1896, 6. September. 3. Karen Astrid Pedersen 1904, 9. August.

Da jeg kom hertil, var der meget rolige Forhold i Pastoratet, men som Aarene er gaaede har flere sluttet sig til Indre Mission og i denne Vinter skete en større Væk-

kelse i Klitmøller i Indre Missions Retning med et noget methodistisk Anstrøg. Bevægelsen kom fra Vorupør over Vangsaas, og stod i forbindelse med den Vækkelse som samtidig gik hen over Midt og Sydjylland og rørte sig stærkt flere Steder i Thy. Den greb mindst 20 Familier i Klitmøller. Gid det maa blive til Velsignelse. I det hele skønnes det at det kirkelige Liv er i vækst og Udvikling i Pastoratet i alle 3 Retninger indenfor Folkekirken.

Hvad det ydre angaar, kan det bemærkes, at der i de forløbne 12 Aar er lagt Flisegulv i alle 3 Kirker. I Klitmøller Kirke er opsat et Orgelharmonium. I Vester Vandet Kirke Kakkellovn, og i Øster Vandet Kirke nyt Alter med Altertavle, hvorhos Inventaret i Kirken blev malet. Endvidere er nye smukke Alterduge forærede til alle tre Kirker, og i Klitmøller desuden nyt Fløjls Betræk om Alteret.

Vi har henlevet 12 lykkelige Aar her og vundet os mange Venner ogsaa indenfor Indre Mission, tiltrods for at jeg ikke har kunnet slutte mig til denne Retning eller bifalde dens fremgangsmaade. Den ny Lov om Kirkers Brug har endnu ikke været Benyttet her i Pastoratet.

(Optegnet 1906, 3. Juli. P Pedersen)

Som ovenfor nævnt flyttede P. C. Pedersen i sommeren 1906 til Østofte på Lolland, hvor han var præst i 20 år, indtil han 1926 tog sin afsked. Han døde 20. september 1927, 62 år gammel. Hans enke, der var født 1873, døde 1941.

Paul Nedergaard skriver i sin præste- og sognehistorie at, pastor Pedersen var af gammel nordsjællandsk bondeslægt, og at han efter eget udsagn var udpræget konservativ, både politisk og kirkelig. Men han havde tillige social forståelse og havde let ved at knytte forbindelse til alle. Han vandt sig en mere end almindelig agtet position.

Han fik på Lolland oparbejdet ret god kirkegang. Nedergaard nævner også, at pastor P. C. Pedersen havde stor interesse for havevæsen.

Om den vækkelse i Klitmøller, som pastor Peder Christian Pedersen omtaler, berettes i bogen »Kun god er Gud« skrevet af Jens Thybo, hvor der bl.a. fortælles følgende:

Vækkelsen kom fra Vorupør og Vangså. Nogle troende fiskere fra Vorupør strandede i Klitmøller, hvor de blev bragt op til strandfogedens gård og venligt modtaget, men deres bønner, sange og vidnen måtte de helst beholde for sig selv. Det var netop det, disse mennesker ikke kunne, hvorfor det også faldt dem naturligt at spørge, om der da slet ingen hellige var her i Klitmøller, hvortil der blev svaret at den slags fandtes ikke, bortset fra en enkelt kvinde. Denne kvinde var pastor Asschenfeldt-Hansens søster, der var sygeplejerske i Klitmøller. Da en mand skulle opereres, sagde hun til ham: »Husk Kristen at det er vigtigere at få sjælen helbredt end legemet.« Disse ord sammen med andre førte til, at Kristen Nielsen blev omvendt. Straks opstod problemet med søndagsfiskeri. De andre i bådelaget sagde, at han kunne blive hjemme, men han vidnede kraftigt for fiskerne på stranden. Flere blev omvendt. Skønt der blev sagt, at de hellige måtte ende på kommunen, fordi de ikke fiskede om søndagen, fangede de dog lige så meget på 6 dage, som de andre fangede på 7 dage. Troende venner fra Vorupør og Vangså kom ofte på besøg i Klitmøller. Også missionærer kom her regelmæssig, i den første tid bl.a. Laust Bruun, der fortæller om en aften, hvor en mand står frem og siger: »Jeg har før næsten kun hørt ondt om Indre Mission, men hvis det passer, hvad Bruun har sagt i aften, må det være

løgn«, men ikke nok med det. »Taler manden sandt, går jeg fortabt«. Missionær Rasmus Nielsen fra Fyn kom regelmæssig gennem 15 år og fik stor betydning for samfundet i Klitmøller. Ved fælles anstrenge blev der bygget et missionshus i Klitmøller 1899.

Også i Vandet bredte vækkelsen sig efterhånden, men mere i det stille. Jens Tøfting Madsen fortæller, at det var under indflydelse af folk fra Nors og Klitmøller, at nogle blev omvendt ved Indre Missions forkyndelse i løbet af 1890'erne. Den første var en vævepige ved navn Kirstine Toft. Hun vidnede for folk, når hun kom for at aflevere det af hende vævede stof. Efterhånden som flere sluttede sig til bevægelsen, samledes man til møder i de hjem, der ønskede det, i begyndelsen kom der ofte nogle fra Nors for at lede møderne. Men de store vækkelser oplevede man ikke her. Det var lidt om, hvordan den indre missionsønske vækkelse startede og fik betydning for det kirkelige liv i disse sogne.

20. Peter Østergaard

Her følger hvad denne præst har skrevet i embedsbogen Liber Daticus:

Peter Østergaard, Søn af Overlærer i Aalborg Hans Østergaard og Hustru Kirstine f. Baadsgaard, født i Aalborg 1875, den 10. Februar, er den næstældste af 3 Søskende, af hvilke en ældre Søster er gift med Overlærer i Gjentofte Ingvar Eriksen Mose, født i Boddum i Thy, og den yngste er gift med Overlærer J.V. Broe i Lemvig.

Min Moder døde tidlig, da jeg kun var 10 Aar gammel, hvorefter min Fader levede ugift, til han døde den 5. Februar 1905. Det var min Moders Ønske, at hendes eneste Søn skulde være Præst. Efter i Aaret

Præsteparret Ingeborg og Peter Østergaard med døtrene Gudrun og Agnete. Peder Østergaard (1875-1919) var præst i Vandet 1906-14.

1894 at være blevet Student ved Aalborg Katedralskole, tog jeg fat på det theologiske Studium og blev Kandidat i Januar 1900. Et halvt Aar efter da jeg havde gennemgaaet Pastoralseminariet, foretog jeg en 10 Maanedes Udenlandsrejse til Svejs og Frankrig, var derefter en kort Tid 2den ordineret Kateket ved Johanneskirken i København. Et Aar var jeg Lærer ved Frk. Selixmanns Pigeskole i Vejle, 2 Aar ved Realskolen i Hammel, 1 1/4 Aar præsteviet Medhjælper i Østrup og Skeby-Otterup på Fyen, hvorefter jeg den 26. Oktober 1906 blev kaldet til Sognepræst for Vester og Øster Vandet.

Den 8. Maj 1907 ægtede jeg Ingeborg Jørgensen, Datter af Kantor Jørgensen i Vejle, som her har født 2 Børn Gudrun og

Agnete. Vi rejser herfra med gode Minder om en velsignet Gerning og så megen Venlighed, som her er bleven vist os fra alle Sider. Den af min Formand omtalte Vækelse i Indre Missions Retning har ikke tabt sig, men er blevet mere besindig og mindre ensidig i sin Bedømmelse af Mennesker og af aandelige Værdier. Vi rejser nu herfra til Ousted og Taaning i Aarhus Stift, hvortil jeg blev kaldet den 11 Maj d. Aa.

Vorherre velsigne Menighederne i Vester og Øster Vandet og Klitmøller. Han føje stadig flere til, som vil lade sig frelse af Naade.

Agerholm Præstegaard, den 3. Juni 1914. P. Østergaard.

De to piger, som ægteparret fik, mens de boede her, er født 1908 og 1911. Efter at

være flyttet fra sognet sendte pastor Peter Østergaard et billede af sig selv med kone og de to piger, til nogle i menigheden, med denne hilsen skrevet bag på billedet:

»Tak for den Glæde De var med til at berede os i Afskedsstunden.

Sneptrup Præstegaard 22/6 14. Ingeborg og P. Østergaard.«

Paul Nedergaard beskriver pastor Østergaard som en god prædikant, der ikke var retningspræget, han var flittig til husbesøg og skånede ikke sig selv under den spanske syge. Dette kostede ham måske livet, idet han rejste sig med høj feber for at hjemmedøbe et sygt barn, det blev hans sidste embedshandling. Han døde efter få dages sygdom den 23. marts 1919, 44 år gammel, efterladende sig hustru og 3 små piger.

Hustruen Ingeborg f. Jørgensen var født 1884, forblev enke til sin død 1958. Hun ofrede sig først og fremmest for sine børn, men også for andre, der trængte til hjælp.

21. Hans Sigvard Jørgensen Hamlev

Denne præst var kun i disse sogne i 3 år og han har i embedsbogen fortalt følgende om sig selv:

Hans Sigvard Jørgensen Hamlev. Søn af Lærer Fr. Jørgensen Hamlev og Hustru Kathrine Bjerrum. Jeg kom her til Vester og Øster Vandet samt Klitmøller i Efteraaret 1914, efter at være kaldet til Sognepræst for førnævnte Menigheder den 19. September s. Aa. Tidligere havde jeg levet i København, været Stenograf i Rigsdagen, Litterat og Lærer.

Jeg maa sige, at det var gode Aar, jeg her henlevede, og at Menigheden var mig trofast og hengiven, selvom en særlig Kreds holdt sig noget fjern fra Kirken. Min

Hustrus Sygdom kastede dog en Skygge over vort Ophold her og vi besluttede at søge til mildere Egne og navnlig til en bedre Bolig. Jeg fik dog sat igennem, at der skal bygges en ny Bolig for Præsten ved Vester Vandet Kirke.

Vor himmelske Fader faar tak, fordi vi fik lov til at leve en Tid her mellem gode Mennesker og det er kun gode Minder vi tager med herfra. Jeg tror at turde sige, at Uvenner har vi ingen af, kun gode og trofaste Venner. Vi rejser herfra til Brørup ved Vestbanen mellem Kolding og Esbjerg.

Agerholm Præstegaard, den 14. Juli 1917. H. Hamlev.

Pastor Hans Sigvard Jørgensen Hamlev var iflg. Paul Nedergaard født i Nørbølling ved Folding den 3. September 1874. Hans fader lærer Frederik Jørgensen Hamlev stammede fra Hammelev og tog navn efter denne by, men da der i forvejen var en familie med dette navn, lod han det stave Hamlev, som det udtales på egnen.

Som ovenfor nævnt flyttede pastor Hamlev fra sognene her til Brørup, hvor han var i 5 år til 1922, da han flyttede til Hammelev ved Haderslev og kom således til sognet, hvor hans slægt stammer fra og har navn efter. Her var han præst i 22 år, indtil han tog sin afsked 1944. Familien blev dog boende i sognet, idet de havde ladet bygge et hus der.

Pastor Hamlev var iflg. Nedergaard jævn og ligetil, bramfri og elskede at fortælle anekdoter. Han var ivrig jæger. Han blev 1907 gift med Anna Henriette Christine Larsen, født i København 1880 og død 1950. Selv døde pastor Hamlev 12. dec. 1955.

Foruden ovenstående omtale i embedsbogen har pastor Hamlev også iflg. Nedergaard omtalt forholdene i V. og Ø. Vandet og Klitmøller således: *Man ønskede en*

jævn forkyndelse, og at præsten kom i hjemmene. I. M. i Klitmøller var stærk og havde virket til velsignelse. Før var fiskerne voldsomme i drik og kraftudfoldelse. Straks da jeg kom blev jeg spurgt, om jeg ville slutte mig til samfundet derude. Jeg svarede, at jeg ønskede at være præst for hele sognet. Følgen var, at halvdelen af Klitmøllers befolkning ikke kunne bruge mig. Vi talte ofte skarpt sammen, men skiltes gerne som venner. Lønningen var lille, men de kom ofte med gaver, især fisk. Da min hustru blev syg, gav de os 1000 kr. til sanatorieophold.

22. Jens Theodor Hansen Erck

Om ham har vi ingen tilgængelige oplysninger i embedsbogen skrevet af ham selv, så vi må prøve at klare os foruden disse.

Han var præst her i Øster og Vester Vandet samt Klitmøller fra den 31. december 1917 (hvorfor ikke sige 1. januar 1918?) til den 28. september 1920, altså knap 3 år, så det er vel begrænset, hvor meget indflydelse han har haft på sognene her.

Han var født den 19. oktober 1887 i Vrangstrup på Sjælland, hans forældre var gårdejer Peder Conrad Hansen og Maren Sofie Pedersen. Theodor Erck, som han vist mest kaldtes, blev student 1908 og blev teologisk kandidat 1917 og blev så til nytår samme år kaldet til sognepræst her i disse sogne.

Jens Tøfting Madsen, der er født i Vester Vandet 1880, fortæller, at han som medlem af menighedsrådet, sammen med Viggo Henriksen, der var lærer i Øster Vandet, rejste til Sjælland for at tale med og vel også høre pastor Erck prædike. Jens Tøfting (min far) tilhørte Indre Mission, mens lærer Henriksen tilhørte den grund-

Vandet præstegård, opført 1919. Nu lejrskole for Skive Kommune.

vigske retning indenfor folkekirken. Pastor Erck sluttede sig også til den grundtvigske retning, men ønskede at samarbejde med missionsfolkene og spurgte Jens Tøfting, om han ikke troede, at dette kunne lade sig gøre, dette turde min far ikke love ham, da han jo kendte forholdene her i sognene. Far mente, at det var i skuffelse over, at dette samarbejde ikke lykkedes, at pastor Erck forlod embedet efter de føromtalte knap 3 år.

Han flyttede dog ikke langt i første omgang, nemlig kun de få kilometer til Sennels, og her var han også kun omkring 3 år, idet han allerede 1923 fik embede i Årby ved Kalundborg. Her på sin fødeø Sjælland følte han sig sikkert og forhåbentlig mere hjemme end her i Nordjylland.

1920 blev Theodor Erck gift med Ellen Johanne Langgaard, der er født 1895, men det var vist først efter, at han var flyttet til Sennels.

1919 blev der bygget ny præstebolig i Vandet, den kom til at ligge lige øst for Vester Vandet kirke, som det bemærkes af den forrige præst Hans Sigvard Jørgensen Hamlev. Allerede 1903 havde der været ført forhandlinger om køb af en gård beliggende ved kirken til præstegård og bolig for præsten, men dette blev ikke til noget. 1919 var for øvrigt også det år, hvor der byggedes nyt missionshus i Klitmøller, som kostede omkring 22.000. Man samlede en aften, og pengene blev lagt i en hat, der var anbragt på bordet til dette formål. At beløbet lige kom til at passe, skyldtes stor offervillighed, men også at en mand ved navn John Krogh, der var medlem af sognerådet og derfor havde indsigt i den enkeltes økonomiske forhold, havde regnet ud, hvad der kunne være et passende bidrag for hver især, hvilket han så diskret oplyste dem om. Det blev åbenbart taget til

efterretning, ja det fortælles, at der blev et mindre overskud, fordi nogle gav mere, end de var blevet opfordret til.

23. *Jens Christian Vinther*

Denne mand blev den 14. januar 1921 kaldet til sognepræst i Øster og Vester Vandet sogne, hvor han var præst i ca. 5½ år til den 17. august 1926 og flyttede derefter til Skørping.

Jens Christian Vinther var født i Kettrup den 10. januar 1895, hans forældre var gårdejer Niels Vinther og Sine Kristensen Jacobsen. Pastor Vinther blev student fra Aalborg 1913 og blev cand. theol. 1920. Han var meget historisk interesseret. Han var én af de grundtvigske førere på egnen, dog søgte han at samle folk af alle retninger, hvilket i disse sogne ikke lykkedes med hensyn til Indre Mission.

Jens Christian Vinther blev 1921 gift med Anna Kristine Hansen, der er født i Kettrup 1896, så de har sikkert kendt hinanden fra barndomstiden og skoletiden i Kettrup. Der er ingen børn i dette ægteskab indført i kirkebogen, mens de boede her i sognet. Efter at de var flyttet til Skørping, døde Anna Kristine i 1933. Menighederne her samlede ind til en mindetavle, som nu hænger i Vester Vandet kirke. 1954 blev pastor Vinther gift igen med Gudrun Charlotte Møller, der er født 1908. 1941 blev han udnævnt til provst, og 1946 blev han ridder af Dannebrog.

Så vidt vides var det Pastor Vinther, der tog initiativet til beplantningen på Vester Vandet kirkegård i samråd med overklitfoged Allan Heilmann. Da vi efter restaurering af Vester Vandet kirke 1965 skulle genindvi denne, var det provst Vinther, der foretog denne genindvielse.

Som omtalt under nr. 22, blev der 1919 bygget en ny præstegård umiddelbart øst for Vester Vandet kirke; man burde måske hellere kalde det for en ny præstebolig med konfirmandstue, idet den gamle præstegård med jord og avlsbygninger i Agerholm stadig tilhørte præsteembedet. Landbruget var på dette tidspunkt forpagtet ud til en mand ved navn Martin Christensen, der med sin kone Kirstine og deres 10 børn boede i den sydlige ende af staldbygningen. Da præsten flyttede til den nye præstebolig ved kirken, flyttede de ind i Agerholm præstegårds stuehus, en stor dag for den børnerige familie. Senere flyttede forpagterfamilien til gården syd for kirken i V. Vandet.

Som også omtalt, havde der allerede i 1903 været ført forhandlinger med stiftsøvrighed og ministerium om køb af den gård, der ligger lige syd for kirken i Vester Vandet. Disse forhandlinger fremgår af embedsbogen, hvor der er afskrifter af breve, der vedrører denne sag. Da præstegårdsforpagteren ofte var forpligtet til at levere mælk og andet til præstens husholdning, ligesom han, før bilerne blev almindelige, skulle køre med præsten, var det u praktisk, at præstegården lå langt fra præstens bolig. Derfor blev der 1923 ordnet en handel, hvorved den omtalte gård syd for kirken overtoges af præsteembedet, mod at gårdens ejer, Mourits Th. Mouritsen, overtog den gamle præstegård i Agerholm, hvor præsterne havde boet gennem mange hundrede år.

24. Aksel Emil Petersen

Denne mand var her i embedet fra 11. december 1926 til 25. maj 1932. Han er født i Nørre Asmindrup den 9. marts 1898,

og stammer således fra Nordsjælland. Hans forældre var gårdejer Peter Petersen og Grethe Sofie Hansen.

Aksel Emil Petersen blev student 1918 og cand. theol. 1922, samme år blev han kaldskapellan i Nykøbing-Rørvig, der ligger på hans hjemegn. Efter 4 år i dette embede blev han så 1926 sognepræst i Øster og Vester Vandet og Klitmøller, hvorfra han 1932 flyttede til Sønderjylland. Her fik han embede som residerende kapellan ved Ribe domkirke og blev samtidig sognepræst i Seem. 1946 blev han sognepræst i Gørding-Stenderup, hvor han var i ca. 17 år, til han tog sin afsked 1963.

Aksel Emil Petersen blev gift 1923 med Anna Marie Dorteia Dragsdahl, der var født i Helsingør 1885. Hendes forældre var skibskaptajn i Svitzer Carl Holger Petersen Dragsdahl og Anna Christine Christensen. Pastor Petersen mistede sin hustru 1964, hun var jo efter det oplyste omkring 8 år ældre end sin mand. Hvornår han selv døde, er ikke oplyst af Paul Nedergaard i den præste- og sognehistorie, hvorfra disse oplysninger er hentet, men det skyldes nok, at det først er sket efter redigeringen er afsluttet, hvilket også er tilfældet med andre af præsterne, der har været her i første halvdel af det af det 20. århundrede.

Aksel Emil Petersen har ifølge Paul Nedergaard skrevet følgende i embedsbogen om forholdene i Vandet og Klitmøller, da han rejste 1932: *»Der har igen sidste vinter, som for 26 år siden været en ret stærk vækkelse i Klitmøller, men det har endnu ikke givet sig udslag i mindsket kirkegang.«* At vækkelsen kunne forventes at føre til mindsket kirkegang, uddybes således: *»Sagen er den, at en del af Indre Mission i Klitmøller gennem mange år har været, om ikke kirkefjendske, så dog ganske ukirkelige hvad enten sognepræsten sluttede sig*

til I. M. eller ikke. Ja, der var tider, hvor man gik fra hus til hus og agiterede for ikke at gå i kirke, men i missionshuset. Dette forhold gik langt tilbage. En lokal kendt mand skrev : »At det vist var et spørgsmål om magt. Hvis sognepræsten ikke ville lade sig beherske og pænt spørge uge efter uge om, hvad han skulle sige ved næste gudstjeneste og holde sig til »de troende«, tog man afstand fra ham. Og den præst er ikke fundet, som sådan ville underordne sig.« Det har været sådan, at I. M. i Klitmøller holder møder i missionshuset, mens der er gudstjeneste i kirken.«

Om disse udtalelser stammer fra pastor Petersen eller er tilføjlet af P. Nedergaard, kan man være lidt i tvivl om, i alle tilfælde synes det at være sat på spidsen. Endvidere må det bemærkes, at der 1932 endnu ikke havde været en præst her, som ville tilslutte sig I. M., selv om enkelte ønskede et vist samarbejde med denne retning indenfor kirken. Paul Nedergaard slutter med disse bemærkninger: Lederen af I. M. var Jens Konge, en agtet og dygtig mand, formand for fiskeriforeningen. Slægten Konge er et helt dynasti inden for I. M. i Klitmøller.

25. Niels Thun

Denne mand var præst her i Øster og Vester Vandet og Klitmøller i 5 år, fra den 13. september 1932 til den 2. september 1937. Han er født den 7. januar 1907 i Nørager på Djursland, hvor hans forældre var gårdejer Niels Thun og Vilhelmine Anine Andreasen.

Pastor Niels Thun var i sine unge år 1923-28 ansat i rederifirmaet Ø. K., men det har sikkert været på et eller andet kontor, idet han samtidig har læst til student

og fik denne eksamen 1928, hvorefter han blev teologisk kandidat 1932.

Han blev 1933 gift med Ellen Johanne Nielsen, der var født i Blågård sogn i København. Mens ægteparret boede her i Vandet, fik de 3 børn nemlig: *Niels Thun*, født den 31. december 1933, denne dreng blev hjemmedøbt og døde inden fremstillingen i kirken. Den 17. april 1935 fødtes datteren *Kirsten Thun*, og den 25. oktober 1936 fødtes datteren *Ebba Thun*.

1937 flyttede familien til Gødvad ved Silkeborg, hvor Niels Thun var sognepræst, til han 1945 fik embede i Åby ved Århus. 1966-71 var han sognepræst i Spentrup og 1972-74 var han residerende kapellan i Marstal på Ærø. Niels Thun døde den 4. juni 1975.

Om de kirkelige forhold i sognene her skriver pastor Thun ifølge Paul Nedergaard 1935: »Kirkegangen er i Vester Vandet 14%, i Øster Vandet 16% og i Klitmøller 12%. Der er skarpe skel, et stort Indre Missions samfund i Klitmøller og et mindre Indre Missions samfund i Vester Vandet. Der findes i sognene støttekredse for Dansk Missions Selskab, Sudanmissionen og Santalmissionen. Der afholdes månedlig et velbesøgt ungdomsmøde i præstegården. Det er et meget vanskeligt sted at være præst. Enkelte familier er tilsluttet Thy frimenhed, en del unge er medlemmer af De Danske Gymnastik og Ungdomsforeninger.«

Det var jo pastor Niels Thuns første embede, og han var forholdsvis ung og nok uerfaren, da han kom hertil. Han var måske lidt præget af Oxford-bevægelsen, som i disse år optog mange inden for kirkelivet i Danmark. Ellers tilsluttede han sig vist mest Indre Mission, hvor han ønskede at få indflydelse, hvilket ikke lykkedes, da han blev mødt med en vis skepsis fra missionsfolkene her i sognene. Thun skulle ved en

lejlighed have udtalt noget i retning af, at han ofte havde ønsket mere indflydelse, »men der er ingen der tager hensyn til, hvad en sølle præst siger«.

Det var måske om pastor Thun, Anders Konge i Klitmøller svarede således, da han fik stillet spørgsmålet, om de havde en god præst: »Da jeg gik i skole, lærte vi at bøje dette tillægsord således: God – bedre – bedst og god var den ringeste af disse tre kategorier.«

Efter at Niels Thun var flyttet herfra, blev han valgt til kredsformand for I. M. i Silkeborgkredsen og ligeledes i D. M. S. Senere kom han i søndagsskoleudvalg og blev formand for fællesudvalget i Århus.

26. *Hans Emil Nicolai Skytte*

Denne præst var her fra den 15. december 1937 til den 4. marts 1946. Han er født den 13. juli 1912 i Rudkøbing. Hans forældre

var Carl Emil Petersen Skytte og Marie Cecilie Petersen. Hans Emil Nicolai Skytte blev student i Esbjerg 1930 og teologisk kandidat 1936. Han havde embedet som sognepræst i godt 8 år, hvorefter han 1946 blev sognepræst i Søllested-Vedtofte på Fyn. Efter nogle år der blev han ansat på Landsarkivet i Odense. Hans E. N. Skytte døde 1965.

Pastor Skytte blev 16. juli 1937 gift med Ella Kathrine Marie Andersen, der er født den 25. januar 1908, så det var et forholdsvis nygift par, der kort før jul 1937 flyttede ind i præsteboligen i Vester Vandet. Mens de boede her, fik de to børn, nemlig Rigmor Elisa Skytte, født 1939 og Gunver Skytte, født 1942.

Skytte sluttede sig vist ikke til nogen kirkelig retning, i hvert fald ikke Indre Mission. Han havde nok ikke nogen større indflydelse på menighedslivet her i sognene.

Skytte var her under hele krigen, hvor vort land var besat af den tyske værnemagt i godt 5 år. Det var jo en periode med unor-

Nuværende præstegård i Vandet, opført 1962.

male forhold på mange måder, der var således knaphed på mange varer, hvilket medførte rationering på de fleste ting i den daglige husholdning, såvel som tøj og andre forbrugsgoder.

Indenfor kirke og menighedsliv i sognene havde besættelsen ikke større indflydelse. Gudstjenester og møder blev der ikke lagt hindringer for af tyskerne. Der var dog mange steder, hvor offentlige bygninger, herunder også forsamlingshuse og missionshuse, blev inddraget til andet formål, som det så diplomatisk blev udtrykt. Både forsamlingshuset i Vandet og missionshuset i Klitmøller gik længe fri for at blive benyttet af den tyske værnemagt, men i marts måned 1945 blev Vandet forsamlingshus inddraget, ligesom også missionshuset i Klitmøller i nogle få måneder blev benyttet af den tyske værnemagt. Vester Vandet skole blev også beslaglagt. Lærer Aage Ægidius fik en aftale med Else og Mourits Th. Mouritsen i Agerholm gamle præstegård om benyttelse af et rum i det store stuehus til undervisning af børnene.

Konfirmandundervisningen foregik i præsteboligens konfirmandstue. Skønt der i disse år var konfirmation både forår og efterår, var der ofte store hold, da der jo var børn fra alle tre skoler i pastoratet. På efterårsholdet 1938 var der således 18, der blev konfirmeret i Vester Vandet kirke, hvor konfirmationerne altid holdtes den gang.

1943 oplyser præsten ifølge Paul Nedergaard, om de kirkelige forhold i V. Vandet, Ø. Vandet og Klitmøller, at kirkegangen i sognene er henholdsvis 12, 10 og 12 %. Stort ukirkelig I. M. samfund i Klitmøller, ret stort I. M. samfund i V. Vandet, de andre retninger i flertal i V. og Ø. Vandet.

27. *Jens Peter Albert Christensen*

Han var præst her i 16 år fra 1946 til 1962, hvorefter han blev sognepræst ved Husum kirke i København. Jens P. A. Christensen fik kun kort tid i Husum, da han døde 1965. Han er født den 11. december 1906 i Sæby. Forældrene var strandfoged og gårdejer Morten Christian Christensen og Emma Knudine Knudsen.

Som ung arbejdede Jens Peter Albert Christensen ved landbruget, siden tog han fat på studierne og blev student fra Rønde 1933. 1940 blev han teologisk kandidat, hvorefter han samme år blev ansat som kredssekretær for KFUM i Slagelse. 1942 blev han hjælpepræst ved Getsemane kirke i København. 1943 blev han sognepræst i Tømmerby-Lild i Hanherred, hvorfra han så 3. august 1946 blev sognepræst her i Øster og Vester Vandet og Klitmøller.

1940 var han blevet gift med Elsa Margrethe Hemmingsen, der er født 7. juni 1919 i Frederiksberg. Hendes forældre var kordegn ved Absalons kirke Thorvald Hemmingsen og Mathilde Ellen Kjørulff Sand. Ægteparret fik 6 børn, af hvilke de yngste er født, mens familien boede i Vandet præstegård: 1. *Johannes*, født 1941. 2. *Karen Margrethe*, 1943. 3. *Ruth*, 1944. 4. *Peter*, 1946. 5. *Paul Erik*, 1948. 6. *Kirsten*, 1952.

Pastor Christensen var en begavet taler, der havde ordet i sin magt og var tilsyneladende ikke bundet af sit manuskript, når han prædikede eller holdt foredrag. Han blev meget benyttet som taler ved missionsuger og andre møder, hvorfor han også allerede, før han blev præst her, havde været her flere gange som taler i Klitmøller missionshus. Så det var til stor

glæde for I. M. samfundene i Vandet og Klitmøller, at denne mand søgte og fik embedet som sognepræst i disse sogne. Denne glæde blev dog i årenes løb til skuffelse, da der efterhånden opstod vanskeligheder med samarbejdet, der til sidst helt ophørte.

Pastor Christensen drev i nogle år selv landbruget fra gården, der tilhørte præstembedet, en tid havde han dog en broder til at bestyre gården. Provst Langkjær skriver i sine erindringer om pastor Christensen: *»Vi mødtes undertiden til møder, hvor jeg gjorde rede for de grundtvigske kirkeanker og han tilsvarende talte om Indre Mission. Christensen var i besiddelse af udmærkede talegaver. Vi mødtes også på den politiske arena, idet vi 1960 var folketingskandidater på Mors, han for Retsforbundet og jeg for Det konservative Folkeparti.«*

1960 byggedes den nye centralskole i Vandet med tilhørende sognegård. Indre Mission i Vandet havde gennem nogle år indsamlet penge til et missionshus, men da sognegården kom, blev dette opgivet og renterne anvendt til leje af sognegården. 1958 oplyses iflg. Nedergaard om de kirkelige forhold: I. M. i Klitmøller 90, V. Vandet 30, Ø. Vandet 25. Søndagsskoler i Vandet og Klitmøller. Kredse for DMS, Sudan og Santalmission. Ungdomsmøder i præstegården. Grundtvigsk ungdomsforening. Vanskelig sted at være præst, skarpe skel mellem I. M. og de øvrige retninger.

28. Kaj Lyksholm

Var sognepræst fra den 20. december 1962 til den 31. maj 1984, hvilket bliver næsten 21½ år. Kaj Lyksholm er således den præst, der har været længst i dette embede

siden Nicolai Eeg, der var præst her i 46 år fra 1773 til 1819.

Kaj Lyksholm er født i Brønderslev den 28. december 1916. Hans forældre var maskinsmed August Vilhelm Lyksholm og Anine Sørine Olsen. Som sin fader blev Kaj Lyksholm uddannet som maskinsmed, hvorfor det først var i en moden alder, han valgte at blive præst. Han blev student fra Rønne og teologisk kandidat fra København 1948. Samme år blev han ordineret og hjælpepræst i Sindal-Astrup i Vendsyssel. 1951 blev han kaldskapellan ved Ansgar kirke i Aalborg. 1956 blev han sognepræst i Burkal ved grænsen til Tyskland. Som allerede nævnt blev han sognepræst her i slutningen af 1962, men fungerede vist først efter nytår 1963. Han gik på pension 1984, hvorefter han flyttede til Sæby.

Kaj Lyksholm blev 1947 gift med sygeplejerske Gudrun Marie Nabe-Nielsen, der er født 28. maj 1915 og datter af manufakturhandler Marius Nielsen og Ane Marie Nielsen. I dette ægteskab fødtes 2 døtre, nemlig *Karin*, født 1952 i Hasseris og *Ingrid*, født 1956 i Tønder. Gudrun Lyksholm døde i Vester Vandet den 25. januar 1978. Knap 2 år efter – den 15. december 1979 – giftede Kaj Lyksholm sig med sundhedsplejerske Vera Krog-Jensen, datter af Carl Christian Krog-Jensen og Olga Harder.

I løbet af sommeren og efteråret 1962 blev der bygget en ny præstebolig i Vester Vandet. Da den gamle fra 1919 trængte til restaurering og isolering, foretrak menighedsrådet at bygge en ny, der blev placeret sydvest for kirken. Den gamle bolig blev solgt til Skive kommune, der benytter den som lejrskole. Da familien Lyksholm ankom i december 1962, flyttede de således ind i en hel ny bolig. Det var også i pastor Lyksholms tid, at alle 3 kirker i

pastoratet gennemgik en større restaurering. Først Vester Vandet i 1964-65, derefter Klitmøller i 1966 og endelig Øster Vandet i 1970.

Pastor Lyksholm må betegnes som en fredens mand. Efter eget udsagn følte han sig mest hjemme i Indre Mission, men ønskede at være præst for alle i sognene, hvilket han også blev. Det er ovre den tid, hvor vi kan finde oplysninger i embedsbogen, men ellers ville Lyksholm nok ved sin afrejse have udtrykt sig i lighed med pastor Hamlev der forlod embedet i 1917 med disse ord: »Uvenner har vi ingen af, kun gode og trofaste venner.«

Lyksholm havde et godt budskab i sin forkyndelse, men var vel ikke den store taler. Præstefamilien tog ofte del i det kirkelige liv, der foregik i sognene med møder og bibeltimer for unge og ældre og i de

forskellige ydre missionskredse. Gudrun Lyksholm var nogle år leder af søndagsskolen i Vandet.

29. Tommy Hegner

Efter at Klitmøller kirkedistrikt fra den 1. december 1981 var blevet overført til Hanstholm pastorat, blev Skinnerup i juni 1984 sammenlagt med Øster og Vester Vandet sogne. Da det stadig, med ca. 600 indbyggere, var et meget lille pastorat, blev det også lagt sammen med stillingen som præst ved sygehuset i Thisted. Til dette embede blev Tommy Hegner kaldet som sognepræst og sygehuspræst den 1. december 1984.

Ifølge opslagsværket Teologisk Stat er Tommy Hegner født i Brønshøj den 2.

Skinnerup kirke.

marts 1945. Forældrene var bankassistent Holger Marius Louis Nielsen og Rigmor Pedersen Hegner. Tommy Hegner blev student 1971 og efter teologisk særuddannelse fik han 1981 ret til at søge præsteembede. Under studierne var han kirkesanger i Gladsaxe fra 1971 til 1975, hvorefter han blev ansat som kordegn og kirketjener ved Birkholm kirkesal.

Efter at han fra 1. november 1981 havde fået embede som sognepræst i Idestrup på Falster, blev han ordineret i Maribo Domkirke den 18. oktober 1981. Efter ca. 3 år i dette embede, blev han som nævnt sognepræst her. Pastor Hegner var her i knap 10 år til den 1. August 1994, fra hvilken dato han blev sognepræst i Vollsmose ved Odense.

Tommy Hegner havde en meget god sangstemme, og han supplerede sin sanguddannelse med kurser på kirkemusikskolen i Vestervig. Hans gode stemme og tydelige udtale var sikkert også en medvirkende årsag til, at han blev valgt til præst for hørhæmmede her på egnen.

Tommy Hegner blev 1974 gift med Kirsten Hebbelstrup Sørensen, der er født i Augustenborg den 10. oktober 1949. Hun er datter af Poul August Sørensen og Ellen Marie Jensen. Kirsten Hegner blev efterhånden ansat som organist ved alle 3 kirker i pastoratet. Kirsten og Tommy Hegner har 2 sønner, nemlig Holger Rikard født i Herlev 1978 og Mikael Benjamin, født i Herlev 1980.

De efterhånden tiltagende samarbejdsproblemer mellem præsten og menighedsrådene i de tre sogne resulterede i, at familien Hegner rejste til Vollsmose, en forstad til Odense med mange indvandrere. Her er det efter sigende gået dem godt.

Med hensyn til det kirkelige liv i sognene kan det oplyses, at Klitmøller Mis-

sionshus 1992 blev solgt til privat brug, da de efterhånden få familier ikke længere magtede at holde huset ved lige og føre arbejdet videre. Også i Vandet blev der, efterhånden som de ældre faldt fra, mindre tilslutning til Indre Missions aktiviteter. 1989 oprettedes en KFUM & K forening for Vandet-Skinneup. Denne forening, der samles til familietræf og bibeltimer, har 35-40 medlemmer fordelt på børn og voksne. Søndagsskolen i Vandet har kontakt med ca. 10 børn og er med til at arrangere de velbesøgte fastelavns- og juletræsfester.

30. Maibrit Nygaard

Maibrit Nygaard er født i Frederikshavn den 23. januar 1946. Hendes far, Poul Nygaard, var købmand, spejderleder og violinist i Frederikshavn Symfoniorkester, og moderen er kontoruddannet, men hjemmegående husmor, dygtig til sprog, læste meget.

Maibrit Nygaard blev matematisk student fra Frederikshavn Gymnasium i 1965 og cand. theol. fra Århus Universitet i 1977. I studentertiden var hun FPF-leder og aktiv i Den kristne Studenterbevægelse, sekretær i Dialogcentret, blev mor til 2 børn: Anton og Andrea, født 1975 og 1977. 1. januar 1978 blev hun ansat som residerende kapellan i Marstal på Ærø. Ordineret den 22. januar i Marstal Kirke, da biskop Holm mente, det var lettere, han kom til Marstal, end hele øen kom til Odense. En måneds tid efter blev sønnen Anton dræbt, da han løb ud foran en bil. Det var en svær tid at komme igennem, men menigheden i Marstal stod sammen om deres præst. I Marstal Kirke holdt Maibrit Nygaard børnegudstjeneste en gang

om måneden om lørdagen, hvor der kom mange børn. Desuden var hun spejderleder.

1. marts 1984 blev hun sognepræst ved Abildgård Kirke i Frederikshavn, en forholdsvist ny kirke, hvor der var gode muligheder for at videreføre børne- og ungdomsarbejdet. Desuden blev hun kredsleder for Den danske Israelsmission. 4. søndag i advent 1994 blev Maibrit Nygaard indsat som sognepræst i V. Vandet-Ø. Vandet-Skinnerup pastorat, og derudover sygehuspræst på Thisted sygehus. Selv om der på det tidspunkt kun var ca. 700 indbyggere i pastoratet, var der et godt spejderarbejde og en KFUM & K familieklub med god tilslutning. Hendes mand Bent Sørensen blev efter kort tid ansat som organist ved alle 3 kirker og på sygehuset.

Da Maibrit Nygaard blev ordineret,

sagde hendes mormor til hende: »Der er mange præster, der som katten går uden om den varme grød i deres forkyndelse. Det må du aldrig gøre.« Hun blev efteruddannet på Præstehøjskolen i Løgumkloster som sygehuspræst. Andrea blev søndagsskolelærer. Som noget nyt indførte Maibrit Nygaard sammen med Børne- og Ungdomsudvalget BUSK-gudstjenesterne (BUSK står for Børn og Unge, Sogn og Kirke).

Ovenstående oplysninger er velvilligt stillet til rådighed af Maibrit Nygaard, der blev den første kvindelige præst i disse sogne, hvilket ikke voldte problemer. Diskussionen om kvindelige præster synes ofte afsporet, da det må være et samvittighedsspørgsmål, for såvel modstandere som tilhængere og især for de kvinder, der går ind til en tjeneste som præst i vores kirke.